

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond
Koolimuusika õppekava

Kersti Lohu

**KITARRIÕPPE RAKENDAMINE PÕHIKOOLI 3. ASTMES UUENDATUD RIIKLIKU
ÕPPEKAVA KOHASELT**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Robert Jürjendal, MA

Viljandi 2014

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILINE OSA	6
1.1. Muusikaõpetuse muudatused põhikooli riiklikus õppekavas	6
1.1.1. Pilliõpe uuendatud muusikaõpetuse õppekavas	8
1.1.2. Muusikaõpetajate ja koolide valmisolek kitarriõppeks	9
1.1.3. Muusikaõpetajate täiendkoolituse võimalused kitarriõpetuse rakendamiseks	11
1.2. Kitarr põhikooli muusikaõpetuse tunnis	13
1.2.1. Kitarri eelised instrumendiõppe läbiviimiseks põhikoolis	13
1.2.2. Kitarriõpetus kui võimalus viia ellu põhikooli muusikaõpetuse ja õppekava üldosa eesmärged	14
1.2.3. Põhikoolis rakendatava kitarriõpetusega kokkupuutunud muusikaõpetajate kogemusi erinevate riikide näidetel	18
2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA	23
3. UURIMISTÖÖ TULEMUS JA ANALÜÜS	25
3.1. Uurimuses osalenud muusikaõpetajate taustandmed	25
3.2. Täiendkoolitus	25
3.3. Materiaalne õpikeskkond (pillipark, õppematerjalid)	27
3.4. Õpetajate hoiakud seoses kitarriõppe nõudega uuendatud muusikaõpetuse õppekavas	28
KOKKUVÕTE	32
KASUTATUD KIRJANDUS	35
LISA 1. ANKEETKÜSITLUS	37
SUMMARY - APPLICATION OF GUITAR LEARNING IN THE UPPER CLASSES OF A BASIC SCHOOL ACCORDING TO THE NEW NATIONAL CURRICULUM	41

SISSEJUHATUS

Koolihariduse põhiküsimused on mida, miks ja kuidas. Kaua on tegeldud küsimusega, mida õpetada, vähem on küsitud miks ja kuidas. Pedagoogikadoktori ning muusikapedagoogi Monika Pulleritsu sõnade kohaselt on kooliõpetuse, sealhulgas muusikaõpetuse eesmärk õpetada inimest, mitte ainet. Inimest saame õpetada aine kaudu (Pullerits, M. 2004).

Eesti koolimuusika rajaja, helilooja, uurija, publitsist ja koorijuht Riho Päts on kirjutanud, et muusikalise kasvatus põhitegevuseks jääb ikka ja alati igat liiki musitseerimine ning muusika kuulamine. Kõik õpetuslik on üksnes kasvatuslike taotluste vahendiks (Päts, R. 2010, lk 7).

Eestis läbiviidud sotsioloogiliste uurimuste tulemused näitavad, et noorte hulgas on huvi muusika vastu suur (Liimets 2007, lk 13). Noored peavad muusika juures kõige tähtsamaks meeldivust, emotsionaalsust ja esteetilisust. Muusikat tahetakse õppida, kuna on soov tunda ja tajuda, mitte ainult teada. Õpilaste arvates on muusikatundides liialt vähe musitseerimist, aga just ise musitseerimine teeb muusika kui õppeaine õpilastele meeldivaks (Liimets, Raudva 2006, lk 14).

Heino Kaljuste peab muusikalise tegevuse mitmekesistamisel klassitunnis otstarbekaks pillimängu rakendamist, seda nii laulude saatena kui iseseisvalt. Tema sõnul arendab see lisaks muusikalistele võimetele ka enesekindlust, leidlikkust ja osavust (Urbel, L. 2011).

2011. aastal hakkas Eestis kehtima uuendatud põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, mis täies mahus jõustus 1. septembril 2013. Selle kohaselt on üldhariduskoolides muusikaõpetuse aine osana viidud sisse instrumendiõpetus (Riigi Teataja 2011). See on muusikaõpetuse ainekavas oluline uuendus. Varasemates ainekavades on soovituslikult olnud sees rütmi- ja plaatpillide õpetus. Uue nõudmisena on nimetatud plokkflöödi või kandleõpetust nooremas astmes ning kitarriõpetust põhikooli vanemas astmes.

Urmas Peräsalo kirjeldab oma uurimistöös kitarri kui väga head koolipilli, kuna see on noorte seas soositud ning motiveerib noori muusikaga tegelema. Kitarriga on võimalik teha erinevates

koosseisudes mitmekülgset muusikat. Kitarr on üks võimalusi avardada muusikatunnis käsitletavaid muusikastiile, kuna hästi sobiva saatepillina võimaldab see käsitleda rokk- ja popmuusikat. Kuna kitarr on vaikne pill, on seda hea rühmas õpetada. Samuti on kitarril eeliseks soodne hind ning hea vastupidavus (Peräsalo, U. 2000).

Käesolev uurimus on ajendatud probleemist, et kuigi on olemas õpetajate- ja õpilastepoolne huvi ning soov tegeleda kitarrõpetusega, on selle rakendamine klassitunnis seotud erinevate raskendavate asjaoludega. TÜ haridustehnoloogia doktorant, EMTA õppejõud ning muusikaharidusprojekti „Kitarrikool“ looja ning eestvedaja Kristo Kõo uurimuse tulemuste põhjal kitarrikoolituse läbinud muusikaõpetajate hulgas ilmneb, et õpetajatel jääb puudu oskusest ja eneseusaldusest, samuti pillidest ja õppematerjalidest kitarrõpetuse rakendamisel muusikatunnis (Kõo 2013). Eesti Muusikaõpetajate Liidu esinaise Jane Frigolini sõnul on koolides huvi kitarrõpetuse vastu suur, kuid põhiprobleemiks on pillide puudumine (ERR 2013).

Uurimuse eesmärgiks sead selgitada välja muusikaõpetajaid toetavad ning takistavad tegurid uuendatud muusikaõpetuse õppekava rakendamisel kitarrõpetuse osas. Pean uurimust aktuaalseks, kuna selle küsimustiku läbiviimise ajaks (12.03.2014-30.03.2014) on uuendatud õppekava jõustumisest täies mahus möödunud kolm õppeveerandit ning muusikaõpetajatel on olemas esmased töökogemused selles valdkonnas. Et kitarrõpetuse lisamisega kavandatud head kavatsused ka rakenduks, pean oluliseks tutvuda reaalse olukorra ja tingimustega koolides. Tulevase kitarrõpetajana tunnen huvi, mida toob kaasa kitarrõpetuse nõue põhikooli muusikaõpetuse tunnis.

Uurimuse käigus otsin vastuseid küsimustele:

1. Milline on muusikaõpetajate professionaalne ettevalmistus ning täiendkoolituse võimalused ja vajadused kitarrõpetuse läbiviimiseks?
2. Milline on koolide materiaalne õppekeskkond kitarrõpetuse läbiviimiseks (pillide olemasolu, õppematerjal)?
3. Millised on muusikaõpetajate hoiakud seoses kitarrõpetuse nõudega põhikooli muusikatunnis?

Oma uurimuse teoreetilises osas toetun Eesti koolimuusika edendajate ja uurijate Riho Pätsi, Heino Kaljuste, A. Liimetsa, M. Pulleritsu, T. Selke jt. kirjanduslikele allikatele ning uurimustele. Tallinna Ülikooli muusikaosakonna juhataja Tiina Selke arvamus on, et tagasisidet ainekava rakendamisele ning päevakorral olevaid probleeme kajastab kõige paremini pedagoogiline ajakirjandus (Selke, T. 2007). Seetõttu kasutan allikatena lisaks nii Eesti kui

rahvusvahelises ajakirjanduses ilmunud põhikooli muusikaõpetuse ning instrumendiõpetuse alaseid artikleid.

Käesolev uurimistöö on jaotatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis annan ülevaate Eesti riikliku õppekava suundadest ja arengutest muusikaõpetuses, kirjeldan pilliõpetuse osa ning õpetajate professionaalset valmisolekut ning koolide füüsilise keskkonna vastavust kitarriõpetuse nõude sisseviimiseks põhikooli muusikaõpetuse õppekavasse. Teises peatükis kirjeldan erinevate riikide õpetajate kogemustele toetudes põhikooli muusikatunnis läbiviidava kitarriõpetuse eeliseid, eesmärgi ning kogemusi. Kolmandas peatükis toon välja empiirilise uurimuse tulemused ning neljandas peatükis on uurimuse tulemuste analüüs ning kokkuvõte, mille koostamisel kasutan võrdlemiseks järgnevaid üliõpilastöid: Maria Rostovtseva (2013), Eva-Liis Timmuski (2011), Meeli Vilgaste (2008) EMTA magistritööd, Marju Mäe (2011) Viljandi Kultuuriakadeemia bakalaureusetöö, Pekka Evijärvi (1991) ja Jan Janssoni (1990) Sibeliuse Akadeemia magistritööd ning Urmas Peräsalo (2000) Huvasküla Ülikooli magistritöö.

Töö lõpus on kasutatud kirjanduse loetelu, kahes lisas on toodud õpetajatele edastatud ankeetküsitlus ning uurimuses osalenud muusikaõpetajate vastustes kirjeldatud seisukohad loeteluna seoses kitarriõpetuse nõudega põhikooli muusikaõpetuse tunnis. Pean seda osa tagasisidena muusikaõpetajate ja koolide olukorrast väga informatiivseks ja oluliseks.

Uurimuse läbiviimiseks kasutan ankeetküsitlust, mis seisneb katseisikute valimi moodustamises ning andmete standardiseeritud kogumises (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2010, 180). Valimi moodustavad muusikaõpetajad Harjumaa, Tartumaa ning Pärnumaa põhikoolidest. Valimi moodustamisel lähtusin sellest, et Tartumaa ning Harjumaa olid Muusikaakadeemia Täiendkoolituskeskuse ja Kitarrikool.ee koostöös toimunud mahuka kitarriõpetuse alase muusikaõpetajate täiendkoolituse piirkonnaks. Pärnumaa on lisatud, et oleks kaasatud suuremad maakonnad Eesti erinevatest piirkondadest.

1. TEOREETILINE OSA

1.1. Muusikaõpetuse muudatused põhikooli riiklikus õppekavas

Johannes Käisi ja Riho Pätsi uuenduslike ideede loomest muusikaõpetuses on möödunud peaaegu sajand. Muusika õpetamine koolis on tänaseni avatud uuenduslikele lähenemistele. 21. sajandi Eesti muusikaharidus on täis muutusi ning uued suundumused on kutsunud ellu muusikatunni mitmekesisemaks ja õppijakeskseks muutmiseks. Sellealased reformpedagoogilised juured ulatuvad 20. sajandi algusesse. 1928. aasta ainekavas avaldusid Johannes Käisi uuenduslikud ideed muusika ainekavas. Tema ideede aluseks oli uudne mõtteviis, mis toetus lapse personaalsusele ja sotsiaalsele suhtlemisele (Selke, T. 2007, 48).

Käisi ideede arendajaks ja realiseerijaks oli Eesti koolimuusika rajaja Riho Päts. Tema tegevus muusikahariduse reformimisel on teinud temast 1930ndate aastate lõpuks muusikakasvatuse kontseptsiooni alusepanija (Selke, T. 2007, 48).

Päts rõhutas juba pool sajandit tagasi õpilastes muusikaõpetuse vastu huvi tekitamise ning hoidmise vahendina musitseerimist ehk pillimängu. Ta on kirjutanud 1962. aastal oma raamatus "Muusikaline kasvatus üldhariduslikus koolis" järgnevad mõtted: „Kui esitada küsimus - kuidas muusikalist materjali õpilastele nii tutvustada, et see temas vaimseks omaduseks saaks, siis üldiseks juhtmõtteks jäägu ikka see, et praktilise ning elava näitlikkuse ja käsitlesega saavutatakse alati kindlaid ja püsivamaid resultate, kui tundmatu materjali kallal ainult teoretiseerides“ (Päts, R. 2010, lk 162).

Heino Kaljuste on üks neist teoreetikutest, heliloojatest, muusikapedagoogidest, kes on panustanud oma tegevusega Eesti muusikakasvatuse edasiarendamisesse ning loonud pinnase muutusteks. Heino Kaljuste 1980ndatel aastatel avaldatud artiklis hariduse teemadel olid läbivaks teemaks uuendused (Kaljuste, H. 2011, 169).

Nõukogude Eesti aegse kooli 1970- 80ndate aastate muusikaõpetuse liigsele teooriakesksusele otsiti lahendusi pikka aega. Kui teooria osakaal 1996. aasta muusika ainekavas oli veel üsna

suur, siis järk-järgult on õppekava arendajad suutnud sisse viia muudatusi, mis vastaks Eesti hariduspoliitika suundumustele ja tõekspidamistele. Oluliseks on peetud lähtumist õpilase kui indiviidi ja ühiskonna liikme vajadustest tema arengu vältel (Eesti... 1996).

Kaasaegse muusikalise kasvatuse märksõnadeks on peamiselt needsamad ideed, mida propageeris Riho Päts pool sajandit tagasi. Nende eesmärgiks oli elavdada muusikaharidust üldhariduskoolis kollektiivse musitseerimise, muusika kuulamise, laulmise ja aktiivse musitseerimise kaudu (Päts, R. 2010, 5-7).

2002. aastal jõustunud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas on muusikaõpetuse põhitegevustena nimetatud laulmist, pillimängu, muusika kuulamist, liikumist, muusikalise kirjaoskuse arendamist ja muusikaloo käsitlemist. Musitseerimine ja aktiivne tegevus on mainitud küll olulistena, kuid neid on võimalik erinevalt tõlgendada. Musitseerimise alla mahub ka laulmine ning pillimängust rääkides ei ole täpsustatud, milliseid pille peaks tunnis kasutama. Samuti on ainekava muusikaalaste teooriateadmiste osa veel liialt mahukas (Põhikooli... 2002).

Uuendatud põhikooli riiklik õppekava võeti vastu 2010. aastal. See hakkas kehtima 2011. aasta jaanuaris vastuvõetud määruse alusel ning jõustus täies mahus 1. septembril 2013.

Kehtiv õppekava taotleb suuremat sidusust üldosa ja ainevaldkondade ning ainekavade vahel. Õppekava keskmes on õpilase arengu erinevad vajadused. Muusikahariduse tähtsaimaks ülesandeks on kujundada ja suunata isiksuse vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Ainekava rakendumise edukus sõltub nii oma ala tundvast ja motiveeritud õpetajast kui nõuetele vastavast õpikeskkonnast (Raudsepp, J., Urbel, L. 2011).

Oluline uuendus muusikaõpetuse ainekavas on instrumendiõpetuse sisseviimine muusikaõpetuse aine osana Eesti üldhariduskoolides. Kui varasemates ainekavades on olnud soovituslikult sees rütmi- ja plaatpillide õpetus, siis uue nõudmisena on lisatud plokkflöödi või väikekandle ning kitarrõpetus.

Uudne on õpikeskkonna mõju rõhutamine. Peetakse vajalikuks iga õpilase jaoks eakohast, turvalist, positiivselt mõjuvat ja arendavat õpikeskkonda, mis toetab õpilase huvi ja õpioskuste kujunemist, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist. (Põhikooli riiklik õppekava, 2010 § 26, lisa 6). Muusikaõpetuses on eelnevalt väljatoodud eesmärgid ja võimalused väga olulised, kuna uuendatud ainekava keskmes on musitseerimine, seda nii

laulmise kui pillimängu kujul ning see seab uued nõudmised materiaalsele õpikeskkonnale, seda eelkõige muusikainstrumentide näol (*ibid*).

1.1.1. Pilliõpe uuendatud muusikaõpetuse õppekavas

Pillimängu osatähtsust on toodud esile ka varasemates õppekavades, kuid selle kõikide võimaluste rakendamiseni ei ole jõutud. Selleks on erinevaid põhjuseid, üheks neist kindlasti pillide vähesus ja ajanappus. Samuti on seadnud piiranguid õpetajate motiveeritus ja valmisolek rakendada pilliõpet eesmärgipäraselt (Urbel, L. 2011).

Uuendatud muusikaõpetuse õppekava kohaselt tuleb 3. kooliastmes leida rakendust plokkflöödi- ja kandlemängule, avardada erinevates pillikoosseisudes musitseerimisvõimalusi. Selles vanuses tutvutakse lihtsamate akustilise kitarr akordmänguvõtetega. Õppekava koostajate arvates tuleb kasutada ära selle ea suurt huvi pop- ja rokkmuusika vastu, samuti oleks hea leida ansamblimängu harrastamise võimalusi ning püüda haarata kaasa võimalikult palju individuaalselt pilliga tegelevaid õpilasi. Pillimängu oskuste kasvamine annab motivatsiooni väljendada oma loomingulisi ideid (Põhikooli riiklik õppekava 2010 § 26, lisa 6).

Pillimängu oskuste väljundiks võivad olla esinemised nii koolis kui kogukonnas. Eakaaslaste esinemine tõstab kindlasti huvi pillimängu vastu. Pilliõpe on põnev väljakutse loovuseks ning elukestvaks õppeks. Koolimuusikas tuleks rakendada kehapilli, rütmi- ja plaatpille ning erinevaid soolopille, nagu plokkflööti, 6-keelne väikekannel, klaver, kitarr jne. Võimalusel võiks toimuda bändipillide rakendamine, milleks on elektri- ja basskitarr, süntesaator, trummikomplekt jm (Urbel, L. 2011).

Tallinna Ülikooli muusikaosakonna juhataja T. Selke on Eesti üldhariduskooli muusikakasvatuse 20. saj teise poole ning 21. saj alguse suundumusi uurides toonud välja üldsuse ning muusikaõpetajate arvamuse, et pillimäng on midagi elitaarset. See justkui ei ole seotud üldhariduskooli muusikaõpetusega (Selke 2007, lk 145). Üldsuse ja muusikaõpetajate, eriti noorema põlvkonna hoiakutes on märgata olulist nihet erinevate muusikaliste tegevuste, eriti aga pillimängu väärtustamise ja muusika kui eneseväljenduse regulatsiooni ja loome suunas (*ibid*, lk 146). Instrumendiõppe väärtustamine erinevatel ajajärgudel on erinev ja tõenäoliselt seotud nii hetkemoega, ühislaulu traditsioonidega, üldhariduskooli muusikakasvatusega kui ka ühiskonnas valitsevate arusaamadega “hea hariduse“ tähendusest ja pillimängu osast selles (*ibid*, lk 129).

Pillimäng aitab õpilasel tunnetada, teadvustada ja arendada oma muusikalisi võimeid lisaks laulmisele. Pillide kasutamine eeldab õpilase aktiivset osalemist muusikalises tegevuses ning annab võimaluse musitseerida erinevatel instrumentidel. Õpilasel on võimalus õppida tundma pille ning nende mänguvõtteid, kasutama dünaamilisi mänguvõtteid ning rakendada muusikalist kirjaoskust, samuti võimaldab see tunnis toimuvat tegevust diferentseerida. Üks osa klassist näiteks laulab, teine osa saadab pillidel. Pillide kasutamine annab võimaluse ka tagasihoidlikuma laulmisvõimega õpilastele ning võimaldab õpetajal kasutada erinevaid metoodilisi võtteid (Urbel 2011).

1.1.2. Muusikaõpetajate ja koolide valmisolek kitarriõppeks

Õppekava arendajad J. Raudsepp ja L. Urbel on kirjutanud, et ainekava rakendumise edukus on sõltuv nii oma ala tundvast ja motiveeritud õpetajast kui nõuetele vastavast õpikeskkonnast (Raudsepp, J., Urbel, L. 2011).

Muusikaõpetuse suundumusi Eestis 21. sajandil on käsitlenud oma EMTA magistritöös Eva-Liis Timmusk (2011). Tema uurimusest selgus, et muusikaõpetajad näevad pillimängu kui võimalust pakkuda musitseerimisrõõmu ning muuta tundi mitmekesisemaks (Timmusk, E.-L. 2011).

Üldhariduskooli muusikaõpetajate arusaamu õppimist toetavast keskkonnast ning selle kujundamise võimalustest kirjeldab oma EMTA magistritöös Maria Rostovtseva (2013). Tema uurimusest selgub, et koolides ei ole piisavalt muusikainstrumente ning traditsioonilisi õpikuid-töövihikuid. Lisaks leiavad õpetajad, et õppekavade rakenduseks hädavajalik täiendkoolitus ei ole piisavalt süsteemne (Rostovtseva, M. 2013).

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kitarriõppejõud ja Tartu Ülikooli haridustehnoloogia doktorant ning muusikaharidusprojekti Kitarrikool.ee eestvedaja Kristo Kõo viis 2013. aastal läbi uurimuse, mille eesmärgiks oli kitarripedagoogika koolituse läbinud õpetajate hinnangute ja kirjelduste kaudu saada ülevaade kitarriõpetuse rakendumise olukorrast ja kitsaskohtadest. Küsitluses osales 90 õpetajat, kellest küsitluse täitmise ajaks oli kitarriõpetusega põhikoolis alustanud 38 muusikaõpetajat. Probleemidest esines kõige sagedamini isiklik areng (47 õpetajat) ning pillide puudus (38 õpetajat). Üle poole vastanud õpetajatest väljendasid soovi tegeleda enesetäiendamisega, milles osalemise ühe olulise takistusena nimetati ajapuudust seoses

muusikaõpetaja tööst tingitud hõivatusega. Puudujääke seoses õppematerjalidega nimetas 14 õpetajat (Käo, K. 2013).

Üks uuendatud muusikaõpetuse õppekava arendajaid ning Pääsküla gümnaasiumi muusikaõpetaja Kadi Härma leiab, et seni on ainekava olnud laulmispõhine, aga muusika tähendab ka pillimängu, muusikalist liikumist, kuulamist. Kui ta võrdleb eelmist ja praegust õppekava, siis uuendatud õppekava kohaselt õpetatakse teooriat läbi praktika, läbi isikliku kogemuse. Härma sõnul teoreetilise õppe maht muusikatundides väheneb, eriti põhikooli lõpuklassides, kuid halvaks seda pidada ei saa, sest loenguvormi kasutamine juba 7. kuni 9. klassi puhul ei ole kindlasti ainuõige lahendus. Kadi Härma, kes on ka varem õpilastega muusikatundides pillimängu harrastanud, peab ideaalseks isikliku muusikavahendi olemasolu igal õpilasel. Seda on lihtsam saavutada näiteks plokklöödi puhul, mis maksab alla kümne euro. Ent arusaadavalt ei suuda koolid tagada, et igal õpilasel oleks kasutada isiklik kitarr või kannel, mis maksavad koolidele vastavalt 75 ja 95 eurot. Härma sõnul on mõeldamatu, et nüüdsest on kõikides koolides kõik pillid olemas, kuid ta loodab, et järk-järgult materiaalselt baasi suurendades saab see nii olema. Muusikaõpetajate liit on samuti algamas pilliprojekte, et toetada väiksemaid koole (Kahro, I. 2011).

Kohila Gümnaasiumi arendusjuhi Kristi Solvaku sõnul on kitarriope põhikoolis oluline, kuna see annab võimaluse leida õpilaste hulgas nõ varjulolevaid andeid. Ta leiab, et ühtlasi arendatakse koos mängides koostööoskust, pillil musitseerimine pakub suurepärast vaheldust aineõppetundidele ning annab noorele võimaluse ennast väljendada läbi loomingulise tegevuse. Kristi Solvaku sõnul tekitab see eelkõige uudishimu muusika tegemise vastu, sest ega kaheksa tunniga päris kitarrimänguoskust ei omandata. Pillimäng tahab põhjalikumalt harjutamist ja ta loodab, et sellest huvitatud õpilased jätkavad õppimist huviringitundides.

Kohila Gümnaasiumi muusikaõpetaja Aime Mäesalu viib kitarriopetust läbi 7. klassis. Õpitakse akordmänguvõtteid. Teised kuulavad ning saavad harjutada veidikese aja pärast, siis kui esimesel harjutusrühmal sõrmed juba valusad. Tervele klassile kitarriopetamine on keeruline ülesanne, kuna õpilased on erineva eelneva kogemuse ning võimekusega. Õpetaja Aime Mäesalu läbis Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia juures läbiviidud 160-tunnise kitarriopetuse metoodika koolituse. Lisaks õpetaja ettevalmistusele on vajalik pillide olemasolu. Kitarride kasutamise võimaluse löid Anneliis Kõiv ja Andrus Saare, kelle ettevõtmisel osaleti Kultuuriministeeriumi projektikonkursil, võideti see ja soetati muusikariistu nii üldhariduskoolile kui huvikoolile (Solvak, K. 2013).

Eesti kitarriseltsi juhataja Julia Kahro-Reinmani sõnul on mitmeid põhjuseid, mille tõttu hea idee kitarrirõpetusest põhikoolis võib takerduda. Ta kirjeldab ühe probleemina muusikaõpetaja hõivatusel tingitud ajapuudust. Täiendkoolituse edukuse eelduseks on ka iseseisev töö ehk harjutamine. Muusikaõpetaja tööpäev ei piirdu aga tundide lõppemisega, vaid tal tuleb juhendada koore, ansambleid jm. Probleemina toob ta esile ka töövahendite küsimuse. Koolides on arusaam, et pillide ostmise ei ole erinevate õppevahendite ostmise pingereas just esimeste hulgas. Kitarriseltsi juhataja toob esile kümnekond kooli, kes on pillid siiski ostnud. Eeskujuliku näitena räägib ta Vigala vallavalitsusest, kes ostis pillid omavalitsusele ning neid saavad kasutada valla kaks kooli. Tema sõnul on heade lahenduste võti koostöös (Kahro-Reinman, J. 2012).

On küsitav, kas kõik muusikaõpetajad suudavad näiteks põhikooli lõpuklassides kitarrimängu õpetada. Haridusministeeriumi õppekava talituse juhataja Ain Tõnisson sõnul on Euroopa sotsiaalfondi rahaga tehtud õpetajate täienduskoolitusi, muu hulgas õpetatud ka kitarrimängu. Tõnisson näeb õpikeskkonna ettevalmistajana ehk pillide hankijana peamiselt omavalitsusi, kuna riigi poolt täiendavat toetust kitarride ostmiseks ei ole. Tõnissoni sõnul peab üleminek uuendatud muusikaõpetuse õppekavale, sealhulgas kitarrirõppele toimuma rahulikult, arvestades oskusi ja rahalisi võimalusi. Ta leiab, et tähtis on sõnum pillimängu olulisusest (Kahro, I. 2011).

1.1.3. Muusikaõpetajate täiendkoolituse võimalused kitarrirõpetuse rakendamiseks

Et toetada muusikaõpetajaid ning teha teoks õppekava loojate head kavatsused, on mitmete osapoolte koostöös teoks saamas projekt „Koolikitarri“. Projekti eesotsas on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Täienduskoolituskeskus, EMTA Koolimuusika Instituut ja OÜ Kitarrikool. „Koolikitarri“ on elukestva õppe arendamise sihtasutuse Innove projekti toel viimas läbi täiendkoolitusi juba töötavatele muusikaõpetajatele Tallinnas, Tartus ning Narvas. Koolitus kestab läbi kahe õppeaasta. (Mihkli, A. 2011). Tänapäevaks on koolituse läbinud õpetajad saanud üle poole õppeaasta omandatud teadmisi-oskusi rakendada. Projekti raames toimuvad kursused puudutavad järgmiseid teemasid:

- Akordsaate baaskursus. See on põhjalik teoreetiline ja praktiline akordimängu õpetus, mille käigus õpitakse ise kitarril akorde moodustama ja mängima, tutvutakse erinevate muusikastiilidega ja kitarrimängu tehnika põhialustega.

- Põhikooli kitarriõpiku materjal. Projekti üks tulemustest on Kristo Kão kirjutatav kitarriõpik, mis on mõeldud just koolide muusikatundides kasutamiseks. Lisaks raamatule valmib ka juhendmaterjal õpetajatele, mis põhjendab ja kommenteerib tegevusi. Püütakse koos leida võimalusi, kuidas seostada uus õppematerjal juba olemas olevate põhikooli õpikutega.
- Arranžeerimine ja kitarriansamblid. Kitarr on kõige levinum ansamblipill ja osaleb paljudes koosseisudes. Ka üksnes kitarridest on üsna lihtne väiksemaid ansambleid moodustada selliselt, et iga mängija ülesanne eraldi võttes eriti keerukas ei oleks. Millised on põhilised ansamblikoosseisud ja millised on kitarril tüüpilised rollid erinevates ansamblites? Millised helistikud on kitarrile sobivad? Kust leida sobivat ja jõukohast repertuaari? Kuidas juhendada väikest kitarriringi ja teha ise seadeid? See õppeaine annab vastused.
- Erinevad õppevormid instrumendiõppes ja nende kasutamine klassitöös. Muusikaõpetaja on harjunud töötama grupiga, aga muusikakooli instrumendiõpetaja jälle teeb peamiselt individuaaltunde. Kolmanda võimalusena on juba kümnekond aastat kasutusel e-õpe. Kõigil õppevormidel on oma kitsaskohad, aga ka plussid. Räägitakse neist ja sobitatakse need teadmised reaalsete võimalustega (Koolikitarr.ee).

Muusikaharidust omandavatele tudengitele on kitarriõpetus tänaseks õppekavas kohustuslikuna sees. Lisaks täiendkoolitusele lülitub juba töötavatele muusikaõpetajatele kitarripedagoogika EMTA ja Viljandi Kultuuriakadeemia koolimuusikute õppeprogrammi, nii et kui praegused tudengid aastate pärast kooli tööle jõuavad, oleksid nad õppekava ellurakendamiseks valmis.

Peale selle valmivad koolituse jaoks ja ka koolitusprojekti käigus põhjalikud õppematerjalid (uus õpik, tasuta netikursus) nii õpetajatele kui õpilastele. Õppemetoodika ja -materjalide autorid on Kitarrikooli looja, TÜ haridustehnoloogia doktorant ja EMTA õppejõud Kristo Kão ning kehtivate muusikaõpikute autorid. Lisaks tegeletakse eksperdi poolt valitud kitarrimudelitest pillikomplektide komplekteerimisega koolidele (Koolikitarr.ee).

Selleks, et kõik õnnestuks, peab koostöö kooli, õpetajate, koolitajate ja omavalitsuste vahel hästi laabuma. Oluline on, et info leviks piisava kiirusega, sest ühildada tuleb nii õppe- kui eelarveprotsess, rääkimata kooliaasta kalendrist ja inimeste isiklikest kalendritest. Rääkides suurest huvist kitarriõppe vastu ning kitarriõpetuse puudulikust olukorrast Eestis väidab kitarriseltsi juhatuse liige ja peamine asjaajaja Julia Kahro-Reinman, et kitarriõpetajate ja

-õpetuse turg on tasakaalust väljas. Nii mõnelgi puhul õpetavad kitarri “juhuslikud” inimesed: töötuks jäänud bändipillimehed või siis teiste pillide õpetajad, kelle kitarritundmine on üsna napp. Olukorda võiks parandada täienduskoolitused, kuid on osalejaid, kellele ei sobi koolituse meistiklassikesksus ja seega ühekülgsus, alternatiivsete kursuste külastatavus (võimalik, et õpetaja liiga suure töökoormuse tõttu) on aga üsna väike. Julia Kahro-Reimani sõnul ei peaks meie kitarriõpetajaskond kasvama mitte ainult kvantitatiivselt, vaid ka kvalitatiivselt (Mihkli, A. 2011).

1.2. Kitarr põhikooli muusikaõpetuse tunnis

1.2.1. Kitarri eelised instrumendiõppe läbiviimiseks põhikoolis

On raske ette kujutada mitmekülgsemat instrumenti kui kitarr. Olles lautost välja arenenud, on kitarr üks vanimaid muusikariistu. Kitarride peresse kuuluvad nii nailonkeeltega klassikaline ja metallkeeltega akustiline kitarr, archtop ja elektrikitarr (Wade-Matthews, Max, Thompson, Wendy 2006). Nailonkeeltega ja teraskeeltega kitarridel on võimalik tekitada erinevaid toone. Nailonkeeltega kitarri mängitakse sõrmedega, toon on vahetu, selge ja mahlakas. Mitmekesi mängides on võimalik kasutada erinevaid tehnikaid, kui üks mängib melodiat, teine harmooniat ja kolmas bassi. Nailonkeeled on paindlikumad ja laiem kitarrikael annab sõrmedele rohkem liikumisruumi.. Kitarr võib olla nii soolo, saate-, ansambli- kui orkestripill. Lisaks on kitarr kergesti transporditav. Nii meedia kui muusikatööstus on soodustanud kitarri populaarseks saamist laiade rahvahulkade seas (Gustafson, G. 1996).

Urmas Peräsalo kirjeldab oma uurimistöös kitarri kui väga head koolipilli, kuna see on noorte seas soositud ning motiveerib noori muusikaga tegelema. Kitarriga on võimalik teha erinevates koosseisudes mitmekülgset muusikat. Kuna kitarr on vaikne pill, on seda hea rühmas õpetada. Samuti on kitarri eeliseks soodne hind ning hea vastupidavus. Tema uurimuses osalenud muusikaõpetajad nimetavad puudusena vaid seda, et kitarri on raske häälestada. Mitmed õpetajad tunnevad, et nad ei ole pädevad kitarriõpetust läbi viima, kuna nende ettevalmistus selleks on olnud puudulik. Peräsalo leiab, et kitarr koolipillina on niivõrd oluline, et see ei tohiks takerduda õpetajate ebapädevuse tõttu (Peräsalo, U. 2000).

USA-s tunnustatakse kitarriõppe põhikooli õppekavasse võtmist järjest enam (Gustafson, G. 1996). Põhikooli õpilased on selle vanemas astmes puberteediealised ja elavad sageli raskelt üle oma emotsionaalseid kriise ning füüsilisi muudatusi. Sellele vanuserühmale sobib kitarr kõige paremini. Nad otsivad oma identiteeti ja väljundit oma tunnetele. Tihti leiavad nad pääsetee kunsti või muusika kaudu ennast avades. Kitarrimängu juures köidavad neid eelkõige selle lõputud võimalused, väljendamaks mässumeelsust, vabadust, ühtekuuluvust ja sügavaid inimtundeid. Õpetajaid innustatakse seda edasi arendama (*ibid*).

Rootsi kooli muusikahariduses on kitarri kasutamisel lühike ajalugu. Esmakordselt mainitakse kitarri õppekavas 1970ndatel aastatel. Seal öeldakse, et põhikooli vanemas astmes võib korraldada erikursuseid muudes ainetes lisaks kohustuslikele, sealhulgas kandle- ja kitarrimängu kursust. Kitarri kasutamist diskreetse saatetähtsusega on soovitatud selleks, et anda õpilastele võimalus kogeda vaimustust ühisest muusikaharrastamisest. Nimetatud õppekava didaktilises juhendis on mainitud kitarri koolipilliks, millel on palju kasutamisevõimalusi. 1989. aasta õppekava didaktilises juhendis rõhutatakse, et õpilasi peab harjutama ära tundma kõige tavalisemaid pille, teiste seas kitarri. Sibeliuse Akadeemia muusikateaduste kandidaat Jan Jansson kirjutab oma väitekirjas kitarrist kui koolis õpetatavast pillist. Tema arvates on kitarr pill, mida kõik õpilased suudavad mängima õppida. Ta leiab, et selle võimaluse andmisega õpilastele saab muuta musitseerimise mõttekaks suure enamuse jaoks, mitte luua vaid väikest arvu kunstnikke (Jansson, J. 1990).

1.2.2. Kitarriõpetus kui võimalus viia ellu põhikooli muusikaõpetuse ja õppekava üldosa eesmärgid

Eesti põhikooli riiklikus õppekavas on III kooliastme muusikaõpetusele seatud eesmärkide juures lisaks muusikateoreetilistele teadmistele ning laulmisoskusele lisatud pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides. Selleks tuleb 3. kooliastmes leida rakendust plokkflöödi- ja kandlemängule, avardada erinevates pillikoosseisudes musitseerimisvõimalusi. Selles vanuses tutvutakse lihtsamate akustilise kitarri akordmänguvõtetega. Kitarril musitseerimine on võimalus loominguliste ideede teostamiseks ning sobivate muusikaliste väljendusvahendite leidmiseks ja kasutamiseks. Samuti loob see pinnase esinemisvõimaluste pakkumiseks ning loomingulise eneseväljenduse toetamiseks (Põhikooli õppekava 2010).

Kristo Kão on arvamusel, et mida rohkem koolis lastele võimalusi anda, seda varem talendid avastame. Koolis kitarri õppimine on sissejuhatuse muusika õppimisse kitarri kaasabil (Kão, K. 2012).

Suurbritannias muusikaõpetajana töötav Marit Mõistlik näeb muusikatunni tegevuste kaudu võimalust toetada noore isiksuse arengut. Ta peab oluliseks, et muusikatund ei saa olla vaid protsess, mis on tulemusele orienteeritud. Musitseerimise kaudu võiks toimuda õpilaste positiivne mõjutamine, tundemaailma rikastamine, aktiivse ja emotsionaalse vastuvõtuvõime ning esinemisoscuse kujundamine. Ta näeb ühises musitseerimises võimalust passiivsete laste ergutamist koostegutsemiseks, tõrjutute julgustamiseks, kiirelt erutuvate laste rahustamiseks. Muusika pakub võimalust iseennast paremini tundma õppida (Mõistlik, M. 2008).

Rootsi 1985. aasta põhikooli õppekava (Grunderna för grundskolans läroplan 1985) kohaselt peab muusikaõpetus looma võimaluse ja valmiduse muusikaliseks koostööks. Tuleb anda rohkem ruumi praktilistele vilumustele laulda, pilli mängida ja ise muusikat luua. Soovitav on, et iga õpilane saaks õppida talle sobivat pilli. 1989. aasta õppekava didaktilises juhendis mainitakse, et õpilane peab tutvuma kitarri, elektrikitarriga ning nende muusikariistade juurde kuuluvate põhiliste esemetega. Alam-astme pillimuusikaga seoses peab õpetus hoolega süvendama teadmisi erinevate pillide kõlavärvide kohta, vajalik on omandada loomulik mängimisviis. Instrumentide valikut puudutavas osas on nimetatud kitarri kui olulist klassipilli, millele omistatakse küll peamiselt saatepilli roll. Järjepidevate meetodite kasutamise eeltingimusena on toodud välja vajadus piisava arvu pillide järele, et õpilasi muusikatunnis aktiivselt rakendada. Lisaks nähakse kitarri kui võimalust pakkuda õpilastele tegevust, mis koolitööst erineb ja loob selle kaudu häid sotsiaalseid kontakte. Rakendades tunnivälist klubilist tegevust bändide loomise eesmärgil on võimalik sisustada õpilaste vaba aega. (Jansson, J. 1990).

Evijärvi näeb kitarri kasutamisevõimalust peamiselt saatepillina, mida võiks rakendada teiste pillidega seotult (Evijärvi, P. 1991).

Urmas Peräsalo kirjeldab oma uurimistöös kitarri kui peamise positsiooniga koolipilli Soomes, kuna see annab noortele võimaluse oma pop- ja rocki-idolite lugudele võimetekohaseid saateid luua. Tema sõnul on Soome muusikatunni repertuaar popmuusika keskne. Kitarriga on võimalik teha erineva raskusastmega seadeid nii individuaalseks kui ühismusitseerimiseks. Eesmärkide saavutamiseks peab õpetaja selgitama välja õpilaste võimekuse ning määrama ise sobiva sihi. Peräsalo sõnul on koolisüsteemis raske korraldada jätkuvat arenevat kitarriõpetuse süsteemi. Üleriigilise õppeprogrammi koostamisel on tehtud kompromisse ning ei ole määratud ühtset

taset, kuhu välja jõuda. Selle valib iga õpetaja vastavalt rühma võimekusele ning enda ettevalmistusele (Peräsalo, U. 2000).

USA-s tegutseb juba mitmeid aastaid projekt, mis koolitab õpetajaid, nii et nad suudaksid klassiruumis kitarri mängida ning ka ise õpetada: erinevus Eestiga võrreldes on see, et USA õppekava ei kohusta õpetajaid kitarri õpetama, nii et koolitustes osalevad õpetajad omal soovil. Koolitusi rahastatakse annetustest ja fondidest ja praeguseks katab projekt juba paarkümmend osariiki (www.guitarsintheclassroom.org).

Grand Gustafson, kes on koostanud Washington D.C.-s asuva Sidwell Friendsi põhikoolis valikainena õpetatava kitarrikursuse õppekava, on seda koostades pidanud oluliseks, et:

- see arendaks õpilastes vastutust ja kasvataks üksteise vastu lugupidamist;
- et õpilased omandaksid meloodia, harmoonia ja rütmi põhimõisted;
- et nad kogeksid muusikat kui individuaalset ja kollektiivset väljendusvahendit;
- et nad õpiksid tundma eri kultuure, ajastuid ja stiile;
- arendaksid oma oskusi ja kriitilise analüüsi võimet;
- kogeksid muusikariista õppimisel tekkivaid väljakutseid;
- jagaksid oma töö tulemusi teistega lõppkontserdil. (Gustafson, G. 1996)

Grand Gustafsoni sõnul on õpetajatel kahekordne vastutus õpetada õpilasi aru saama maailmast meie ümber ja tutvustada neile senitundmatut. Enamus õpilasi teab, mis neile meeldib ja mida nad tahaksid mängida ning nad väldivad kõike neile uudset. Ilusaks peetakse tavaliselt seda, mida juba tuntakse. Kui tahetakse viia õpilased välja neile juba tuttavast lääne popi, rocki ja heavy metal'i maailmast erinevate kultuuride, ajastute ja stiilide maailma, tuleb neile näidata, kust üks või teine stiil tegelikult pärineb. Paljud kaasaegsed teosed sisaldavad samu meloodiakäike, harmoonia ja rütmi elemente, mis keskaegsed ja renessansiaegsed teosed. Kitarr aitab õpilastel aru saada muusika mitmekülgsusest keelest ja õppida tundma nende maade rahvaid ja kultuure, kust üks või teine muusikastiil pärineb (Gustafson, G. 1996).

Koolis ei ole palju aineid ja õppetegevusi, mille kaudu oleks õpilasel võimalik arendada eneseväljenduse erinevaid võimalusi, arendada sotsiaalseid oskusi ning empaatiavõimet. Kitarrõpetuse kaudu on võimalik neid lünki täita.

Peale vastutuse ja vastastikuse austuse annab kitarrõpe ka võimaluse arendada õpilaste sotsiaalseid oskusi. Enamus õpingute alustajatest on täielikud algajad. Kui pearõhk pannakse

terve rühma koosmängule, on tähtis, et õpilased oskaksid kuulata samaaegselt ennast ning kaasmängijaid ja jälgida dirigenti. Kitarriõpe hõlmab nii individuaalseid kui koosmängu tunde, tehnika õppimist ja koos musitseerimisest rõõmu tundmist. Õpilased alustavad tavaliselt õppimist samas vanuses ja samalt tasemelt. Nad arenevad võrdselt nii individuaalselt kui rühmana. Läbi kitarriõppe saavad nad klassina ühtlasemaks ja õpivad üksteist hindama ning austama. Kitarriõppe parimaks tulemuseks võib pidada seda, kui õpilased jätkavad õpinguid peale kohustusliku programmi lõppemist (Gustafson, G. 1996).

Pillimäng on üks võimalusi käelise tegevuse ja peenmootorika arendamisel. Peenmootorika koos puutetundlikkuse arendamisega on oluline õpilase kognitiivses arengus ehk taju, tähelepanu, mälu, mõtlemise ja kõne arengus. Lapse vaimse arengu eelduseks on tegevus. Lapse üldise arengu seisukohalt ei tohiks alahinnata käelist tegevust, millega on seotud intellektuaalne areng (Saarsoo, G.-A. 2005).

Mängimise õppimise käigus peaksid õpilased ka arendama oma kriitilise analüüsi võimet nii intellektuaalsel, emotsionaalsel, manuaalsel kui sotsiaalsel tasandil. Muusika õppimisel arendatakse ka puudutamisoskust koos kuulamisoskusega, kuigi enamus muusikuid seostab nägemise ja puudutamise, vaadates oma sõrmi mängimise ajal. Sel juhul võib ta unustada kuulamise, kuid muusika kvaliteet sõltub eelkõige helist ja selle kvaliteedist. Tavaliselt lõpeb Grant Gustafsoni poolt läbiviidud kitarrikursus lõppkontserdiga, kus esinevad kõik õpilased kas individuaalselt või suure orkestrina. Seda esitatakse nii kaasõpilastele, vanematele kui õpetajatele. Õpetaja ülesanne on koostada võimalikult mitmekülgne programm, demonstreerimaks erinevaid stiile ja seadeid (Gustafson, G. 1996).

Grant Gustafsoni arvates ei peaks klassis kitarri õppimine olema ainult niisama ajaviiteks keelte näppimine, vaid avastamine, kuidas muusikariista abil edasi anda mõtteid ja tundeid läbi mitteverbaalse suhtlemise. Paljus sõltub see ajast, mille õpilane veedab koos kitarriga. Sellepärast peaks olema koolil võimalus laenutada kitarre õpilastele, kellel puudub võimalus muusikariista ise omada. Õppekava arendamisel peaks õpetajad tema arvates olema paindlikud ja leidlikud. Alustada tuleks rohkem huvitavatest asjadest, julgustada õpilasi eksperimenteerima ja avastama tundmatut, katsetama oma ideid, looma oma muusikat (*ibid*).

.

1.2.3. Põhikoolis rakendatava kitarriõpetusega kokkupuutunud muusikaõpetajate kogemusi erinevate riikide näidetel

Rootsi kooli kitarriõpetuse kogemustest kirjutab Jan Jansson (1990) oma Sibeliuse Akadeemia muusikateaduste väitekirjas „Kitarr koolis õpetatava pillina“. Ta seab oma töö eesmärgiks kavandada õpetamismeetod, kus lähtutakse pillimängu õpetamise korraldamisel ülejäänud muusikaõpetuse ülesehitamisest. Kohustuslik muusikaõpetus lõpeb Rootsi koolis 7. klassiga. Soome-Rootsi haridussüsteemis kohaldatakse paljusid didaktilisi meetodeid paralleelselt. Kõige silmapaistvamateks muusikaõpetamise meetoditeks on erinevad Tonika-do meetodi variandid ning Kodaly- ja Orffi-meetodi variatsioonid. Sageli valib õpetaja oma metoodika sõltuvalt oma kogemustest ning muusikaklassi pillipargi olukorrast. Õpetajate valikuvabadus tähendab seda, et igal õpetajal võib olla „oma pill“, mida ta õpetab. Kui rakendatakse pilliõpetust, tuleb arvestada sellega, et eraldi tuleb õpetada varasema pillimängu kogemusega ning algajaid õpilasi. Eesmärk on kujundada koosmusitseeriv rühm, milles on võimalus kõigil võimetekohaselt kaasa lüüa. Varasema musitseerimise kogemusega õpilastele võib kitarr olla heaks alternatiiviks. Kuna põhikoolis toimub muusikaõpetus suurtes rühmades, on oluline piisava pillipargi olemasolu. Sageli aga puudub koolides piisav arv pille. Jan Jansson näeb võimalust alustatud kitarriõpetuse edasiarendamiseks koolivälise tegevuse, näiteks klubilise tegevuse kaudu, mis on Rootsis toimiv spetsiaalselt loodud ja laialdaselt tegutsev huvitegevuse vorm. Tema arvamuse kohaselt võib just klubilise tegevuse kaudu täiendada ja süvendada õpetust valdkondades, millega on õpilastel soov põhjalikumalt tegeleda. Klubilise tegevuse kaudu on võimalik moodustada bände ning saavutada tulemuslikum koosmusitseerimine (Jansson, J. 1990).

Evijärvi on seadnud oma uurimistöö eesmärgiks võrrelda kahte erinevat meetodit kitarri õpetamisel põhikoolis. Ta jagab õpilased kahte gruppi vastavalt seatud eesmärgi raskusastmele. Ühes proovirühmas õpitakse duuridega saatmist vaid kolmel keelel, teises rühmas kõigil kuuel keelel. Esimese rühma õpilased leidsid prooviperioodi lõpuks, et kitarrimäng on kerge ja mõnus, teise rühma õpilased pidasid kitarriõpet pingutust nõudvaks, kuid siiski mõnusaks. Lisaks said teise rühma õpilased innustust õpinguid jätkata ning olid rohkem huvitatud. Evijärvi arvates muudab kitarriõppe raskeks mootorika jälgimine, samuti valmistab õpilastele raskusi pillide häälestamine. Ta leiab, et Soome kooliõpikutes toodud laulude saated on liiga rasked. Evijärvi soovitusel võib õppimist kergendada, kui mängida vaid kolmel ülemisel keelel. Ta peab oluliseks, kuidas kitarri õpetatakse (Evijärvi, P. 1991).

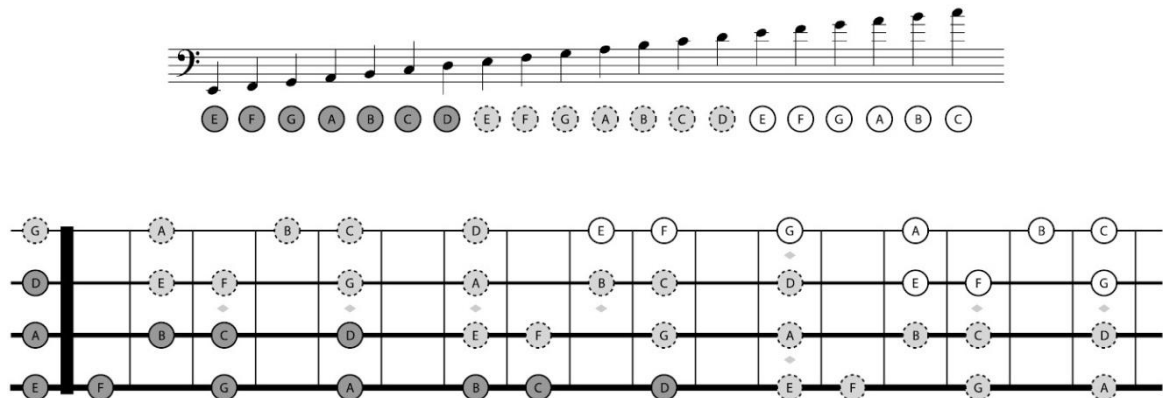
Peräsalo on sama meelt, et Soome muusikaõpikutes toodud seaded on liiga rasked. Seal võiks tema arvates olla rohkem 2-duuri lugusid. Uurimuse käigus küsitletud õpetajate vastustest selgus, et heaks abivahendiks on tabulatuur, kuna see on tulemuslik meloodia ja bassi mängimisel. Õpilased ei tunne nooti ning see aitab neid. Õpetajad peavad ise koostama tabulatuure. Sageli projekteeritakse see ekraanile ühiseks kasutamiseks. Et muuta akordide mängimine algajatele jõukohasemaks, soovib Peräsalo alustada mängimist bassikeeltest. Ta toob ühe meetodina võimaluse, et üks õpilane mängib bassi, teine vahepealseid keeli ning kolmas ülemist keelt selliselt, et kokku tuleks akord. Edasijõudnud õpilased motiveerivad algajaid. Ta leiab, et peamised probleemid on mängimise õige asendi omandamisega. Soome kooli eeliseks võib pidada seda, et koolides on olemas vajalik arv kitarre, 20-25 kitarrist vastavalt klassikomplekti suurusele. Lisaks on 1 kuni 3 elektrikitarrist. Õppematerjalina kasutavad õpetajad peamiselt muusikaõpikuid, milles on piisavalt sobivaid kitarrile seatud lugusid. Uurimusest selgub, et kõik muusikaõpetajad kasutavad põhikooli vanema astme muusikatunnis kitarrist järjekindlalt (Peräsalo, U. 2000).

USA-s tunnustatakse kitarrist põhikooli õppekavasse võtmist järjest enam ja innustatakse õpetajaid seda edasi arendama. Seni on see koolis rakendatud kui valikaine.

Iga muusika põhielement (meloodia, harmoonia ja rütm) on kitarril väljendatav erinevalt ja eeldab erinevate mängutehnikate valdamist. Kombineerituna annavad nad rahuldava muusikalise tulemuse. Üksik kitarristõppija omandab need elemendid simultaanselt, klassis mängides peaks iga mängija keskenduma ühele elemendile korraga. Tegelikult peaks kõik muusikaseaded olema kohandatavad eraldi partiidesse. Esimesena õpetatakse tekitama Francisco Tartega 'apoyando' võtet – tõsta sõrm üles, langeta see keelele, tee tõmme, langeta sõrm alumisele keelele. See annab kõlava, kindla tooni ilma tinina ja plõnksatuseta, mis kitarrimänguga võib kaasneda. Nelja kuu pärast on õpilaste kitarrimängu oskused sedavõrd head, et nad suudavad astuda üles publiku ette. (Gustafson, G. 1996)

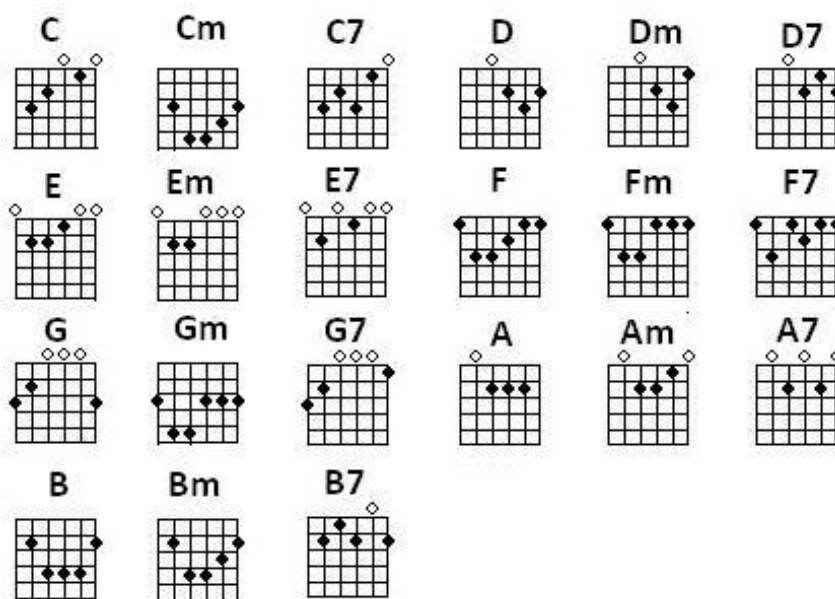
Grant Gustafsoni kogemus on, et algajad õpilased peavad noodilugemist liiga raskeks, eriti kui nad peavad samaaegselt tegelema kehahoiakuga, sõrmede asetusega, õige tooni tekitamisega ja nootide järjestuse õppimisega. Tavapärasele noodikirjale lisaks on võimalik kitarrist puhul kasutada kaht erinevat noodisüsteemi. Mõlemad süsteemid on kasutusel 18. sajandi keskpaigast alates ning neid kasutatakse ka tänapäeva populaarses muusikas. Esimest süsteemi nimetatakse tabulatuuriks. See näitab täpselt ära sõrmede asukoha sõrmlaua. Igale noodile vastab

tabulatuuris number, mis näitab, millisel keelel mängitakse ja milliselt krihvilt ning millise sõrmega seda tehakse. (vt joon. 1.)

Joon. 1. Tabulatuur (Basles-Rotterdam, 2014)

Teine süsteem näitlikustab krihvid ja keeled, illustreerib täppidega, kuidas vastavat akordi mängida. Samuti märgitakse ära, millise sõrmega keeli kinni vajutada. Selle süsteemiga on paljud koolinoored tuttavad, kuna see on kasutusel paljudes nootides. Duurimärkidega on võimalik üles märkida saateks vajaminevad akordid. Suuremates klassides, kui on erineval tasemel õpilasi, võib õppetöö korraldada erinevates gruppides, nt edasijõudnuile ja algajaile (Gustafson, G. 1996). (vt joon. 2.)

Joon. 2. Duurimärgid (toonladders) (guitarchords4all.blogspot.com)

Lisaks mänguvõtetele ja keelte valitsemise omandamisele tuleb tähelepanu pöörata ka mängimise ajastusele. Suurema hulga õpilaste õppe korraldamisel on üks võimalusi, et õpilased mängivad summutatud keeltel. Sel juhul on klassiruum vaiksem, kuna ei teki hulgakesi koos mängides suurt kõlaresonantsi, mis oleks segavaks teguriks täpsusele keskendumisel. Kui on saavutatud sünkroonsus, saavad õpilased treenida parema käe liikumist. Selleks harjutavad nad üles-allasuunalisi lööke, mis vastavad rõhulistele ja rõhututele löökidele muusikas. Nagu leiab kitarriõpetaja Chapell, on kitarr mõnes mõttes täiuslik instrument rütmi õpetamiseks (Chapell, I. 2008).

Adam Perlmutter leiab, et kitarriõpetaja ei pea ise olema kitarrivirtuoos. Miks mitte õppida koos õpilastega, kui endal on algteadmised olemas või lasta tund läbi viia mõnel kiiremini edasi jõudval õpilasel. Kõige tähtsam on luua õige tasakaal distsipliini ja laheda oleku, mugavuse ja väljakutse vahel. Tema arvates võiks tundi alustada pillide häälestamisega, seejärel mängida mõnd juba tuttavat lugu ja seejärel asuda uute mõistete omandamisele. Pärast seda võiksid õpilased mängida üksi või väiksemates ansamblites ja tunni lõpetaks koosmängimine. Tema kogemuse kohaselt on õpetajal mõnikord raske kitarriõpilaste edusamme hinnata, kuna mõned õpilased jõuavad kiiremini edasi – on võtnud eratunde, harjutavad rohkem, on andekamad. Siin tuleks meeles pidada, et kitarril saab samu asju mängida erineval viisil – madalamas või kõrgemas positsioonis, avatud või barreeakordidega. Muusikastiilide poolest võiks Adam Perlmutteri soovitusel kohaselt koolis õpetada kaht stiili, kas mängimist sõrmedega või plektrumi abil. Õpilasi tuleks innustada proovima kõiki stiile, kuni leitakse endale sobivaim. Alati ei pea piirduma lihtsaimaga, vaid proovima ka tehniliselt raskemat varianti, kuna tulemus on seevõrra parem. Et harjutada õpilasi improviseerima, võiks tema soovitusel võtta aluseks mõne tuntud laulu ja pentatoonilise helilaadi, mis on tuttav nii rokist, bluusist kui popmuusikast. Selle helilaadiga ei saagi eksida, kuna seal on nii vähe noote. See annab õpilasele eduelamuse ja tahtmise õpinguid jätkata (Perlmutter, A. 2011).

Perlmutter soovitab ka heliredelite õppimist. Heliredelite mängimine sisaldab intervallide ja kolmkõlade mängimist. Need hoiavad sõrmed liikuvad, harjutavad mängitavat kuulama, nad on aluseks heliloomingule, improvisatsioonile ja noodilugemise õpetamisele. Noodilugemine käib järgmiste reeglite põhjal:

1. Hoia silmad noodilehel, mängi ja nimeta noot.
2. Mängi heliredelit järgmiselt: esimene kord iga nooti 4 korda, siis 2, siis 1 kord. Suurenda metronoomil kiirust, kuni õige tehnika käes.

3. Harjuta õige noodi asukoha leidmist kitarril, kasutades noodikaarte kas meloodia või akordide mängimiseks.

Noodilugemine on kolmeosaline – noodi äratundmine, selle asukoha leidmine kitarril ja rütmi hoidmine (Perlmutter, A. 2011).

Kitarri õppimine eeldab tähelepanu jaotamist mitmele tegevusele korraga. Vasak ja parem käsi tegutsevad eraldi, õpilane peab vaatama nooti ja jälgima dirigenti, kuulama nootide puhtust ja tunnetama kitarrikeeli. Õpetamine on samuti raske, sest õpilased õpivad tavaliselt seda, mis neile igapäevaelus tähtis on ja unustavad kõik ülearuse. Kui õpilased on individuaaltundide käigus omandanud heliredelite ja kadentside mängimise erinevates helistikes, on aega tehnikat lihvida. Seepärast ei ole võib-olla alguses tähtis niivõrd keskenduda tehniliste võtete ideaalsele omandamisele, kuivõrd rõõmule koosmängust. (Gustafson, G. 1996).

Õpetajatöö üks osa on õpilaste hindamine. Steve Eckelsi kogemuse kohaselt toimub hindamine sõltuvalt klassi eritasemelisusest. Steve hindab õpilasi iga kahe nädala tagant, arvestades nende arengut kitarrimängu oskuste, noodilugemise, heliredelite mängimise ja laulude osas. Hindamine toimub tavaliselt individuaaltundides, aga mitte kontrolltööna, vaid on pidev protsess. Steve laseb õpilastel ka kirjutada kirjandeid või kirju oma õpingute kohta või neil endil kaasõpilaste arengut hinnata. Tagasisidet saab ta õpilastele tehtud küsitlustest, kus nad hindavad ise oma tööd ja väljendavad oma arvamust kitarrioppe kui õppeaine kohta ning teevad ettepanekuid. Kitarrimängu õpetamine ei tähenda ainult mänguoskuste lihvimist. See tähendab positiivsete harjumuste kujundamist, suhtumise ja mõttemallide muutumist, teistele elualadele üle kantavate oskuste omandamist. See on rõõm õppimisest ja rahulolu saavutatu üle. See on õpetaja toe tunnetamine ja hindamine. Kuigi õpilased on erineva iseloomuga ja andekusastmega, on kitarriope kasulikuks lisandiks klassi ja kogu kooli mikrokliima parandamisele (Eckels, S. 2006).

2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA

Antud uuringu eesmärgiks on selgitada välja olukord kitarriõpetuse rakendamisel põhikooli 3. astme muusikatunnis seoses uuendatud õppekavaga.

Uurimuse käigus otsin vastuseid küsimustele:

1. Milline on muusikaõpetajate professionaalne ettevalmistus ning täiendkoolituse võimalused ja vajadused kitarriõpetuse läbiviimiseks?
2. Milline on koolide materiaalne õppekeskkond kitarriõpetuse läbiviimiseks (pillide olemasolu, õppematerjal)?
3. Millised on muusikaõpetajate hoiakud seoses kitarriõpetuse nõudega põhikooli muusikatunnis?

Uurimuse läbiviimiseks kasutati ankeetküsitlust, mis seisnes katseisikute valimi moodustamises ning andmete standardiseeritud kogumises (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2010, 180). Valimi moodustasid juhusliku valiku alusel muusikaõpetajad Harjumaa, Tartumaa ning Pärnumaa põhikoolidest, igast maakonnast 30 kooli. Valimi moodustamisel sai määravaks, et Tartumaa ning Harjumaa olid Muusikaakadeemia Täiendkoolituskeskuse ja Kitarrikool.ee koostöös toimunud mahuka kitarriõpetuse alase muusikaõpetajate täiendkoolituse piirkonnaks. Pärnumaa on lisatud, et oleks kaasatud suuremad maakonnad Eesti erinevatest piirkondadest.

Ankeetide edastamiseks ning uurimuse läbiviimiseks võttis töö autor e-kirja teel ühendust muusikaõpetajatega koolide kontaktandmetes esitatud aadresside kaudu. Ankeedile (lisa 1.) vastamine oli anonüümne. Töö autor edastas 90 elektroonilist kirja. Neist 6 juhul vastati, et koolil on ühine otsus mitte osaleda erinevates küsitlustes. Küsimustikule vastas 47 muusikaõpetajat. Ülejäänud õpetajad ei vastanud ka vaatamata teistkordsele pöördumisele.

Uurimus viidi läbi küsimustiku elektroonilise vormina kasutades Google docs Form programmi. Küsitluses kasutati nii avatud kui suletud küsimusi, kokku 14 küsimust. Ankeetküsitluses olid esindatud valikvastustega küsimused ning Likerti skaalal põhinevad hinnanguküsimused. Hinnanguküsimuste moodustamisel kasutati viiepunktilist skaalat, mis oli sõnastatud järgnevalt:

1- „täiesti nõus“....5- “ei ole üldse nõus“. Küsimustikus oli vastaja poolt täidetav täiendkoolitusi puudutav lahter ning lõppu oli lisatud lahter kommentaaride jaoks seoses hoiakute ja mõtetega kitarriõpetuse rakendamise osas põhikooli muusikaõpetuse tunnis.

Küsimused moodustasid grupid vastavalt uurimisvaldkonnale:

1. Taustküsimused
2. Täiendkoolitusi puudutavad küsimused
3. Materiaalne õpikeskkond (pillipark, õppematerjalid)
4. Õpetajate hoiakud seoses kitarriõppe nõudega uuendatud muusikaõpetuse õppekavas.

Ankeetküsitlus on koostatud 2014. veebruaris ning viidud läbi 12.-30.03.2014.

Vastused küsimustikule saabusid elektronposti teel. Andmete analüüsiks kasutasin statistilisi andmetöötlusvahendeid MS EXCEL-is. Enamuse vastuste puhul on tehtud protsentuaalne analüüs. Kommentaaride lahtrites esitatud vastused on grupeeritud sisuliste kokkulangevuste järgi ning esitatud loeteluna.

3. UURIMISTÖÖ TULEMUS JA ANALÜÜS

3.1. Uurimuses osalenud muusikaõpetajate taustandmed

Töö autori poolt edastatud 90 ankeetküsitlusele saabusid vastused 47 kooli muusikaõpetajalt. Kolmest maakonnast kõige aktiivsemalt osalesid uuringus Harjumaa muusikaõpetajad, kes moodustasid vastanutest 47%. Pärnumaa muusikaõpetajate osalus moodustas 32% ning Tartumaa õpetajad moodustasid 23% vastanutest.

Uurimistulemustest selgus, et 60% vastanud õpetajatest on töötanud koolis 20 ja enam aastat. 15% õpetajatest on töötanud 15 kuni 20 aastat ning 9% vastanutest 10-15 aastat. 5-10 aastat on töötanud 11% vastanutest ning 6% on koolis töötanud kuni 5 aastat. Selline vanuseline suhe võib olla tingitud ka sellest, et pikema tööstaažiga muusikaõpetajad suhtuvad tõsisemalt nende poole pöörduvate üliõpilaste küsitlustesse.

Vastanute hulgast on 51% õpetajatest omandanud erialase ettevalmistuse EMTA-s, 35% õpetaja õpingud on toimunud Tartu Õpetajate Seminaris, Tartu Pedagoogilises Koolis ning Tartu Muusikakoolis. 12% vastanud õpetajatest on õppinud Tallinna Pedagoogilises Ülikoolis ning 2% õpetajatest on omandanud muusikaõpetaja kutse Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias.

Erialaste õpingute käigus on saanud kitarriõpetuse alast ettevalmistust 21% vastanud õpetajatest. 79% ei ole muusikaõpetajaks õppides kitarri õpetamiseks vajalikku ettevalmistust saanud.

3.2. Täiendkoolitus

Suurema osa küsitluses osalenud muusikaõpetajatest ei ole erialase ettevalmistuse käigus saanud ettevalmistust kitarriõpetuseks. Käesoleva uurimuses osalenute hulgas on täiendõppe kaudu on kitarriõpetust õppinud 40% vastanud õpetajatest.

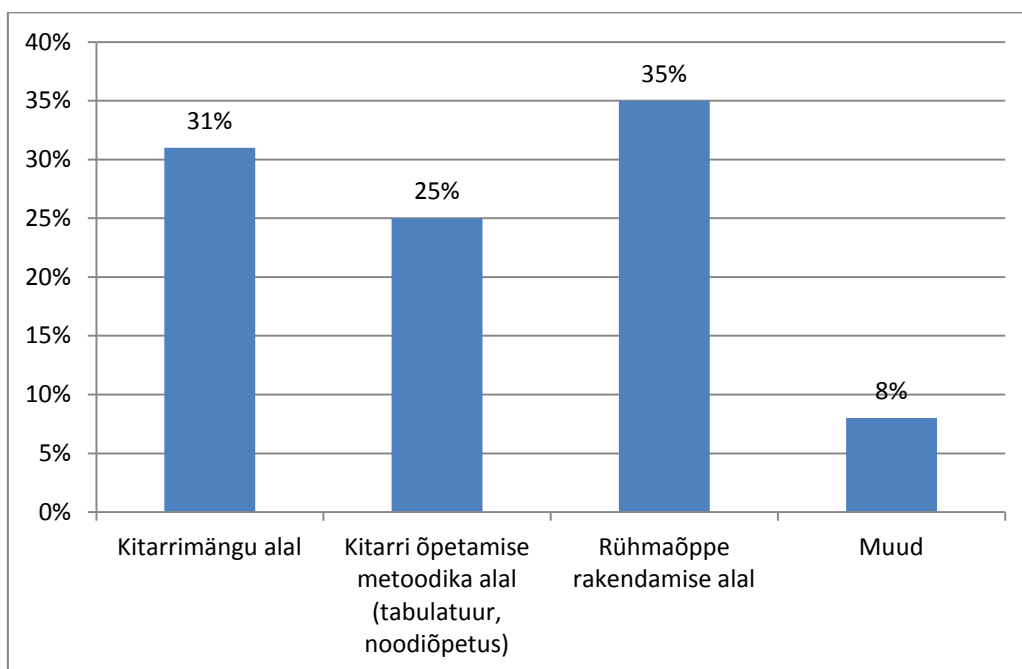
Kõige sagedamini, 19 õpetaja poolt on nimetatud osalemist projektis „Koolikitarr“, mis on algatatud muusikaõpetajate toetamiseks ning õppekavaloojate heade kavatsuste teostamiseks mitmete osapoolte koostöös. Koolituse käigus toimunud kursustest on nimetatud:

- uuendatud õppekavade rakendamine - kitarriope muusikatunnis
- kitarrimängu ja loovuse arendamine muusikatunnis - koolitusprogramm üldhariduskooli muusikaõpetajatele
- lõimitud keele- ja muusikaõpetus

Lisaks on kolmel korral nimetatud Heiki Mätliku ja Mart Soo lühikesi kitarrikursusi muusikaõpetajate suvekoolide raames ning üks vastaja on läbinud Marek Taltsi koolituse.

Kaks õpetajat on nimetanud end iseõppijateks ning nad on teinud seda Kristo Kão kitarriopiku abiga.

Valdkonniti (vt joon. 3) leidsid õpetajad, et kõige enam vajavad nad täiendõpet rühmaõppe rakendamise alal, mille tõi esile 35% vastanud õpetajatest. Peaaegu sama suurt huvi tunti kitarrimängu õppimise vastu, mida nimetas 31% õpetajatest. Kitarril õpetamise metoodika õppimise vajadus on nimetatud 25% osas vastusest ning 8% vastanutest toob välja selliseid valdkondi nagu õppematerjali rakendamine, pillide häälestamine jm.

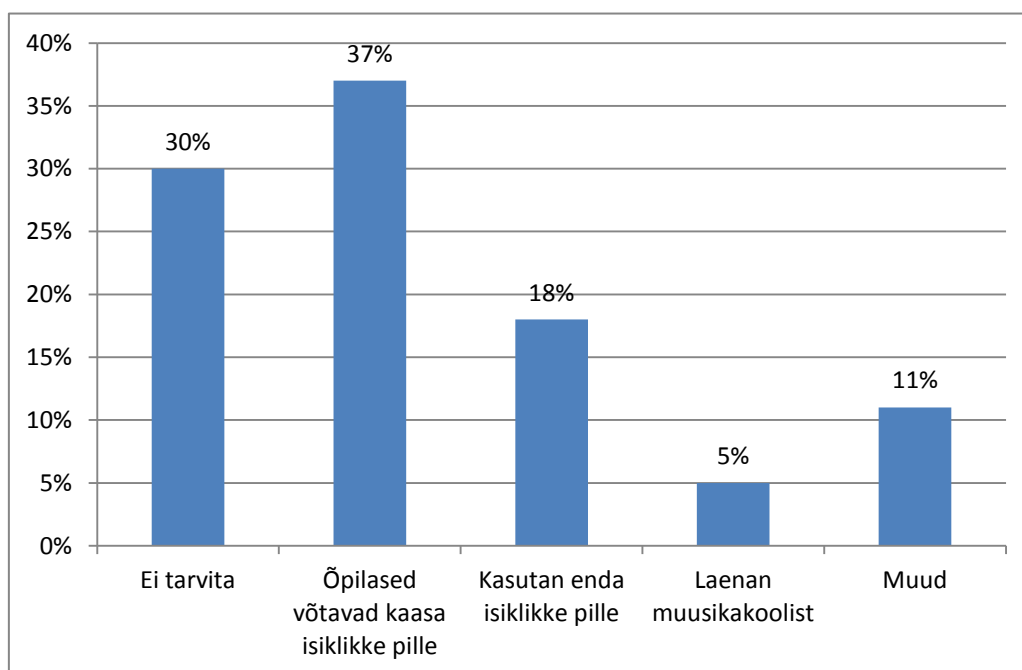

Joon. 3. Täiendõppe vajadused

3.3. Materiaalne õpikeskkond (pillipark, õppematerjalid)

Põhikooli uuendatud õppekavas on esmakordselt esile tõstetud õpilase ainealast ja igakülgset arengut toetava materiaalse õpikeskkonna olemasolu tähtsus. Käesoleva uurimuse kohaselt puudub vajaminev pillipark 79% uuringus osalenud koolidest.

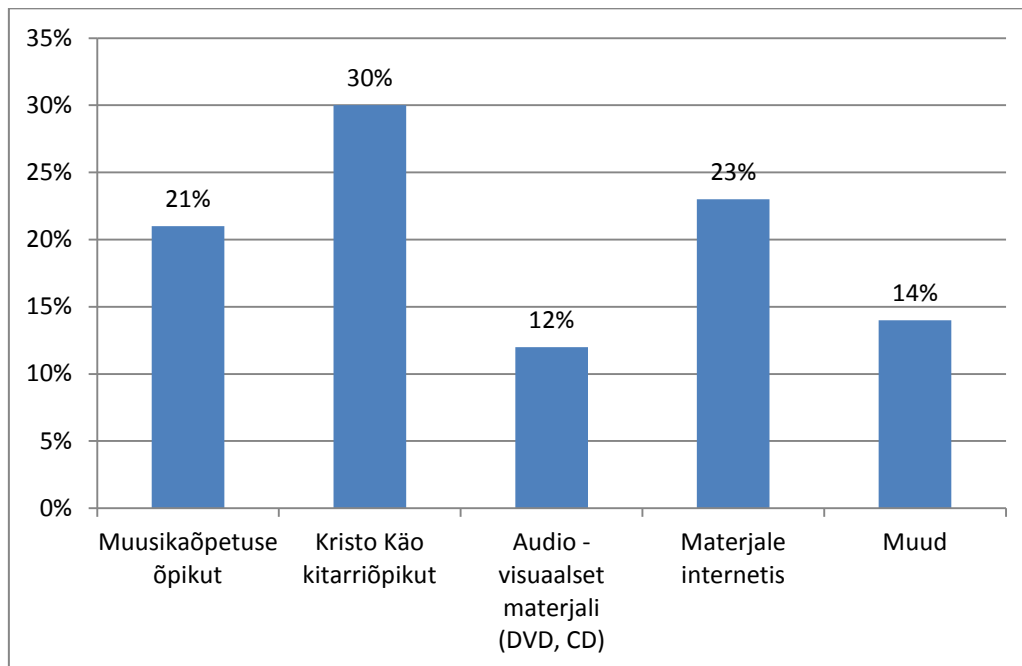
Muusikaõpetajad püüavad olukorda loovalt lahendada ning otsivad alternatiivseid vahendeid selleks, et leevendada puudujääke koolipoolses pillipargis. 37% vastanud õpetajatest rakendab kitarriõpetuse läbiviimiseks õpilaste poolt kaasavõetud pille, 18% õpetajatest kasutab isiklikke pille ning 5% õpetajatest kasutavad võimalust laenutada pille muusikakoolist. 11% õpetajatest otsib eelnimetatutele lisaks muid lahendusi (vt joon. 4).

Joon. 4. Kitarriõpetuse läbiviimiseks õpetajate poolt rakendatud alternatiivsed võimalused

Muusikainstrumendid vajavad regulaarset hooldust, et nendel mängides kasutada ära pilli kõiki võimalusi. Kindlasti on vaja pillide hooldamisele pöörata suuremat tähelepanu ja leida enam aega, kui neid kasutab klassitais algajaid mängijaid. Küsimusele, kes tegeleb nende koolis pillide hooldusega (keeltevahetus jm), vastas 71% õpetajatest, et seda teeb muusikaõpetaja. Muid abilisi lisaks muusikaõpetajale on nimetanud 27% vastanute hulgast.

Kitarriõpetus on õppekavas uus nõue. Olemasolevatest õppematerjalidest ei ole tänane muusikaõpik muusikaõpetajate esimene valik. Vaid 21% muusikaõpetajatest kasutab kitarriõpetuse läbiviimiseks muusikaõpiku abi. Kõige sagedamini on õpetajad nimetanud Kristo Kão kitarriõpikut, seda 30% vastanute hulgast. 23% õpetajatest rakendab õppematerjale internetist. Audio-visuaalset materjali (DVD, CD jm) kasutab kitarriõpetuse puhul 12% vastanutest ning 14% õpetaja muusikatunnis leiavad kasutamist muud õppematerjalid (vt joon. 5).

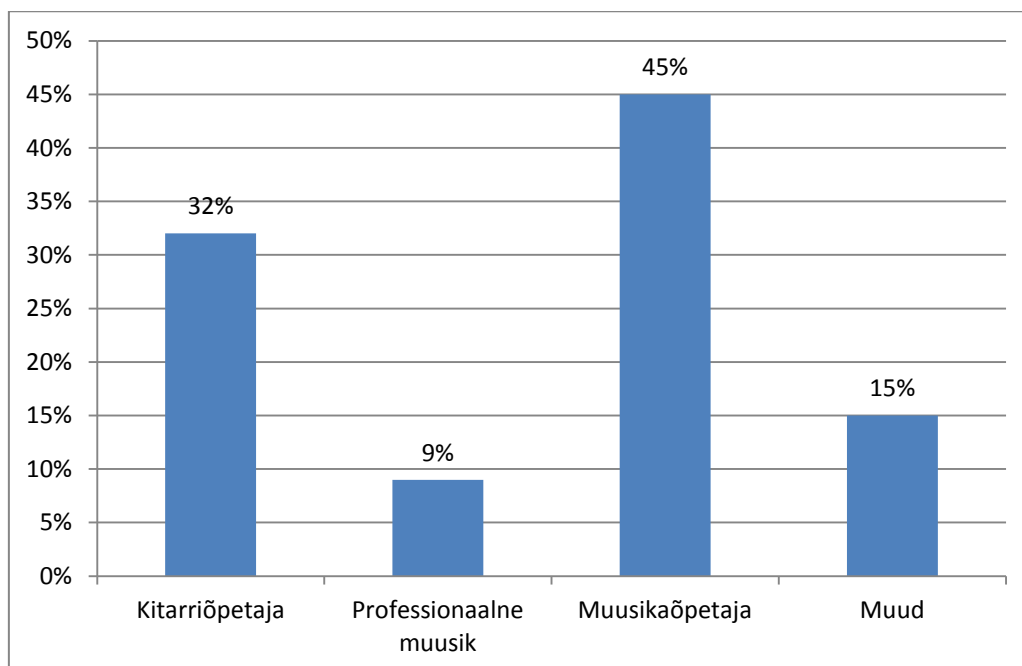

Joon. 5. Kitarriõpetuseks kasutatavad õppematerjalid

3.4. Õpetajate hoiakud seoses kitarriõppe nõudega uuendatud muusikaõpetuse õppekavas.

Kuna kitarriõpetuse nõue põhikooli õppekavas on uus, on muusikaõpetajate ebakindlus oma sellealaste oskuste suhtes igati mõistetav. Küsimusele, kas kitarriõpetust võiks põhikooli muusikatunnis viia läbi muusikaõpetaja või ka mõni teine asjatundja, vastas 45% küsitluses osalenud õpetajatest, et seda peaks tegema muusikaõpetaja. 32% vastanutest leidis, et kitarriõpetusega võiks tegeleda kitarriõpetaja. Professionaalset muusikut muusikatunni

kitarriõpetaja rollis nägi 9% vastanutest ning 15% õpetajatest sooviks selles rollis näha veel muid variante (vt joon. 6.).

Joon. 6. Kitarriõpetust põhikooli 3. astmes võiks läbi viia

Õpetaja tahe ja motivatsioon on võtmetegurid lisaks materiaalse õpikeskkonna ja õpetaja oskuste olemasolule. Küsitluses osalenud õpetajate hoiak kitarriõpetuse nõude põhikooli õppekavasse sisseviimise suhtes osutus ülekaalukalt positiivseks. Väitega, et kitarriõpetuse sisseviimine põhikooli õppekavasse on hea ja vajalik võimalus rikastada muusikaõpetuse tundi, oli täiesti nõus 28% vastanutest ning nõus 36% õpetajatest. Kõhklevale seisukohale jäi 21% õpetajatest, kelle vastus küsimusele oli „ei oska öelda“. 13% vastanud muusikaõpetajatest ei olnud kitarriõpetuse nõude sisseviimisega nõus ning 2% väitsid, et nad ei ole üldse nõus.

Õpetajatel oli võimalus oma suhtumist kitarriõpetuse nõudesse kommenteerida, mida kasutasid 38 vastanut. Kommentaarid on grupeeritud vastavalt hoiakule, kas see on positiivne, kõhklev või negatiivne.

Oma positiivseid hoiakuid jagavad 23 õpetajat. Muusikaõpetajad leiavad, et kitarriõpetus on hea võimalus ärgitada muusikaga tegelema erinevate võimetega lapsi, ka neid, kel pole mingil põhjusel võimalik end näidata laulmise osas. Kasutades ära kitarri suurt populaarsust noorte hulgas parandab see suhtumist naturaalpillidesse, nende kõlasse ja on muusikateraapiliselt

oluline. Õpetajate arvates annab kitarriõpetus, ühtlasi igasugune pilliõpetus õpilastele arusaama, miks on vaja teooriat õppida. võimaluse siduda muusikatundi kaasaegse muusikaga. On toodud esile pillimängu mõju peenmotoorika arengule ja inimese arengule üldisemalt. Nagu kirjutab üks õpetajatest, annab igasugune pillimäng palju emotsioone pillimängijale endale. Õpetajad julgustavad oma kogemustest, et iga inimene on võimeline saatma 3- duuri lugusid, millega saab mängitud enamuse popmuusika lugudest. Nende arvates on see piisav alge oma bändi kokkupanemiseks. Mitmed õpetajad on kogenud, et kitarr muusikatunnis annab õpilastele tõuke pilliga edasi tegeleda kas siis ringitunnis või iseseisvalt. On toodud ka näiteid, kus õpilane saab innustust jätkata kitarriõppega põhjalikumalt eraõpetaja juures või muusikakooli raames. Kui paljude õpetajate kommentaarides nimetatakse ajaprobleemi, siis Kihnu kooli näites on toodud võimalus, kus kitarri ja mitmeid teisi pille õpetatakse tsükliõppena. Töö korraldusse on seal kaasatud lisaks professionaalsed pilliõpetajad, kes korraldavad pilliõppe päevi ning pillilaagreid jm. Kommenteerijate hulgas on õpetajaid, kes suhtuvad oma kitarrimängu kesistesse oskustesse optimistlikult - nende arvates hea tahe nii õpetaja kui õpilaste poolt kompenseerib puudujäägid ning õpitakse ja arenetakse üheskoos.

10 kommenteerinud õpetajat on kõhkleval positsioonil. Nad näevad kitarriõpetuse head mõju muusikatunni rikastamisel ning õpilaste muusikalise tegevuse aktiveerimisel, kuid kõhklused on tingitud ebakindlusest enda pädevuse suhtes kitarri õpetada. On kirjutatud kogemus, et suur osa muusikaõpetajatest ei oska kitarri mängida ega isegi häälestada ning nad tunnevad end seetõttu halvasti. Üks õpetaja kirjutab: „Enda vähene kitarri mängimise oskus teeb klassi ees seismise kohmetuks“. On kirjutatud, et pilliõpet peaks läbi viima inimene, kes on seda pilli oma erialana õppinud, vaja oleks tunda konkreetse pilliõpetamise metoodikat. Muret tekitab pillide puudumine või nende vähesus ning et õpetajal puudub jõuvaru neid projektitaotluste teel hankida. Kõhklusi tekitab rühmaõppe rakendamine. Õpilased on erineva huvi ja võimetega. On õpilasi, kes ei soovi pilli kätte võtta. Mõnel kaob huvi siis, kui selgub, et ka kodus on vaja harjutada. Kui pille on vähe, tuleb ülejäänud klassi töö samuti organiseerida. Vaatamata heale tahtele on raskendanud tööd ka ajaprobleem, mida tingib üks muusikatund nädalas. Üks õpetaja on kirjeldanud, et töötades Kristo Kāo kitarriõpiku järgi ei ole nad suutnud reaalsuses ajagraafikut jälgida. Põhjuseks õpilaste väga erinev tempo. Õpetaja leiab, et tulemus on ikkagi positiivne ning ta jätkab kitarriõpetust ka 8. ja 9. klassis. Ühe õpetaja kogemus on, et ta rakendab kitarriõpetust nii aja kui pillide vähesuse tõttu ringitundidena.

Kommentaari kohaselt tundub kitarriõpetuse nõude sisseviimine põhikooli muusikaõpetuse õppekavasse kolmele õpetajale vastuvõetamatu mitmesugustel põhjustel. Õpetajad leiavad, et

olemasolev õppekava oli juba piisavalt mahukas ja tihe. Üks õpetaja leiab, et kes soovib kitarri õppida, tehku seda muusikakoolis! Seatakse küsitavaks pilliõppe rühmaõppena läbiviimise kasutegur ning et selle poolik läbiviimine olevat ajaraiskamine. Õpetaja on sundolukorras, kui õpilastele ei ole pille kätte anda.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli selgitada välja kitarriõpetuse rakendamisel põhikooli 3. astme muusikaõpetuse tunnis esinevad muusikaõpetajat toetavad ning takistavad tegurid. Vastavalt seatud uurimisküsimustele on uurimistulemusi vaadeldud 4 alateemana, mis käsitlevad valimisse kuulunud põhikooli muusikaõpetajate taustandmeid, täiendkoolituse olukorda, materiaalse õpikeskkonna tingimusi ning õpetajate hoiakuid ja suhtumist seose kitarriõpetuse nõudega uuendatud õppekavas.

Uurimus on viidud läbi perioodi (12.03.2014.-30.03.2014), mil uuendatud põhikooli õppekava rakendumisest täies mahus (1.09.2013) on möödunud kolm õppeveerandit ning õpetajatel on saadud esmased kogemused selle rakendamisel.

Uurimuses osalenud Harjumaa, Tartumaa ning Pärnumaa 90 küsitluse saanud muusikaõpetajast vastas 47 õpetajat. Vastanud õpetajate tausta puudutavatest küsimustest selgub, et suur osa, 60% õpetajatest on töötanud koolis enam kui 20 aastat, 15-20 aastat on töötanud 15% vastanutest. Õpetajate erialane ettevalmistus on omandatud ülekaalukalt (51%) EMTA-s. Kuna küsitluses osalenud õpetajate õpingud ulatuvad 20 aasta tagusesse aega, on 35% õpetajatest omandanud hariduse nn rakenduslikes kõrgkoolides, milleks on Tartu Õpetajate Seminar ning Tartu Pedagoogiline kool, samuti Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool.

Erialaste õpingute käigus on omandanud kitarrimängu oskused vaid 21% vastanud õpetajatest. Kuna kitarriõpetus põhikoolis on uus nõue, tuleb suurel osal õpetajatest leida võimalusi täiendõppeks.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõud ja Tartu Ülikooli doktorant Kristo Käo on viinud läbi 2013. aastal uurimuse „Kitarrikooli“ projektis osalenud põhikooli muusikaõpetajate hulgas. 90 uurimuses osalenud õpetaja hulgast nimetab täiendõppe vajadust kitarri õpetamiseks 47 õpetajat. Käesolevas uurimuses osalenud õpetajate hulgast on täiendõppe kaudu kitarri õppinud 40% vastanud õpetajatest. Suurem osa neist on osalenud Kristo Käo, EMTA ja INNOVE poolt kitarriõpetuse täiendõppe ühisprojektis „Kitarrikool“. Nad on nimetanud selle raames toimuvaid erinevaid kursuseid, mille eesmärk on valmistada õpetajaid ette uuendatud põhikooli õppekava nõuete täitmiseks. Õpetajad on avaldanud soovi nimetatud koolitusel osaleda ning nendivad

kahetsusega, et osalejate arv on olnud kahjuks piiratud. Lisaks on nimetatud erinevaid lühiajalisemaid koolitusi, mida on läbi viinud Heiki Mätlik, Mart Soo, Marek Talts.

Käesoleva uurimuse tulemustest selgub, et täiendõppe vajadus on kõige suurem kitarriõpetuse rühmaõppena organiseerimise alal, see on 35% vastanud õpetaja arvamus. Nagu kirjutab oma Viljandi Kultuuriakadeemia bakalaureusetöö raames läbiviidud uurimuses grupiõppe meetodiliste aluste ja nende rakendamise võimaluste kohta flöödiõpetuses Marju Mäe (2011), on rühmaõppe pilliõpetuse puhul Eestis suhteliselt vähe rakendatud meetod. Käesoleva uurimuse tulemustest ilmneb, et suur osa (31%) muusikaõpetajatest soovib täiendavalt õppida kitarrimängu, kitarri õpetamise metoodika õppimise vajadust tunneb 25% muusikaõpetajatest.

Lisaks õpetaja professionaalsele valmisolekule rakendada õppekavas esitatud nõudeid on nende elluviimiseks hädavajalik ka materiaalne keskkond. Materiaalne keskkonna vajaduste rõhutamine on üks uuendusi uuendatud põhikooli õppekavas. Kitarriõpetuse läbiviimiseks muusikatunnis on möödapääsmatu vajaliku hulga pillide olemasolu. Kristo Kão oma 2013. aastal läbiviidud uurimuses toob välja tulemuse, mille kohaselt tunneb pillipargi osas puudujääke 38 õpetajat 90 küsitluses osalenud õpetaja hulgast. Maria Rostovtseva (2013) poolt läbiviidud uurimuses üldhariduskooli muusikaõpetajate arusaamadest õppimist toetava keskkonna teemal kirjutab kokkuvõttes, et uuringus osalenud koolides ei ole piisavalt RÕK-i rakenduseks piisavalt vajalikke vahendeid. Puudu on nii muusikainstrumentidest kui ka traditsioonilistest õpikutest-töövihikutest. Käesolevas uuringus leiab 79% vastanud õpetajatest, et nende koolis puudub kitarriõpetuse muusikatunnis rakendamiseks vajaminev pillipark.

Õpetajad on leidlikud ja entusiastlikud pillide puudumise probleemile lahenduste otsimisel. Käesolevas uuringus 37% vastanud õpetajatest on leidnud õpilaste hulgast neid, kes on nõus kaasa võtma oma isiklikke pille. 18% muusikaõpetajatest võtab kaasa isiklikke pille. Muusikakooliga on hea koostöö 5% vastanud õpetajatest, kellel on võimalus kasutada muusikakoolile kuuluvaid kitarre.

Nagu eelpool nimetatud, kuuluvad materiaalse õpikeskkonna alla ka õppevahendid. Uuendatud õppekava jõustumise ajal on koolides kasutusel muusikaõpik, mida rakendab kitarriõpetuse läbiviimiseks vaid 21% õpetajatest, kuna see ei ole piisavalt kohandatud uue õppekava nõudmistele. Kõige sagedamini on õpetajad nimetanud õppematerjalina Kristo Kão kitarriõpikut, 23% vastanutest rakendab kitarriõpetuse tarbeks õppematerjale internetist.

Antud uurimuse küsitluse käigus oli muusikaõpetajatel võimalus valida, kes võiks muusikaõpetuse tunnis kitarri õpetada. Ülekaalukalt, 45% ulatuses leidsid õpetajad, et seda peaks tegema muusikaõpetaja. Kitarriõpetajat sooviks selles rollis näha 32% vastanud muusikaõpetajatest.

Käesolevas uuringus oli küsitluses osalenud õpetajate hoiak põhikooli muusikaõpetuse tundi kitarriõpetuse nõude sisseviimise suhtes valdavalt positiivne. 74% vastanud õpetajatest oli sellega nõus või täiesti nõus. Lisaks eelnimetatud positiivsetele mõjudele muusikaõpetuse rikastamisele, õpilaste aktiveerimisele, on õpetajad toonud oma vastuse põhjenduses esile mitmesuguseid tegureid, nende hulgas enda pädevuse puudujääke kitarrimängu osas, pillide puudust kui ebapiisavat aega seoses muusikaõpetuse ühe tunniga nädalas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käesoleva uurimuse käigus leidsid kinnitust juba sissejuhatuses Kristo Kão uurimuse tulemusel ning Jane Frigolini äranimetatud muusikaõpetajate ja koolide probleemid kitarriõpetuse rakendamisel. Uurimuses ilmnes, et õpetajate soov ja huvi täiendkoolituse suhtes on suurem, kui seda võimaldab pakkumine. Seitsmel juhul kurdavad õpetajad, et kursustel osalemine on jäänud selle taha, et kohad on täis. Samuti tuleb õpetajate kommentaaridest välja, et raskusi valmistab muusikaõpetajate koormatus väljapool tunniaega toimuva tööga, mistõttu neil on raske leida aega täiendkoolitustel osalemiseks. Teine eelnevalt nimetatud probleem on seotud materiaalse õpikeskkonna tingimustega. Jätkuvalt on puudu pillidest. Ühe lahendusena otsivad õpetajad ise alternatiive puuduvate pillide asendamiseks kas õpilaste või isiklike pillide kaasamise näol. Samuti leitakse lahendusi erinevate projektide toet. Rõõmustav on see, et muusikaõpetajate huvi ja tahe tegeleda muusikatunnis kitarriõpetusega on ülekaalukat positiivne. Õpetajad näevad selles erinevaid võimalusi õpilastes muusikahuvi, musitseerimisrõõmu, teooria kinnitamise ning kogu isiksuse arengu edendamiseks..

Töö autor tänab siinkohal oma juhendajat Robert Jürjendali, kes on olnud heaks nõuandjaks uurimistöö koostamisel. Samuti tänan Kristo Käod abi eest.

Loodan, et uurimistöö käigus ilmnenud probleemid leiavad enam tähelepanu asjaomaste organite poolt ning et võetakse tarvitusele abinõusid neile lahenduste leidmiseks. Mida täpsemalt kitarriõpetamine põhikoolis endaga kaasa toob, seda näitab aeg. Loota on, et musitseerimise huvi ning kitarrimängu populaarsus õpilaste hulgas seeläbi vaid kasvab.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Chapell, I.** 2008. *Sunchronized Strumming and Right-Hand Precision*. Teaching Music, vol. 12,(4) lk 50-52
- Eckels, S.** 2006. *Getting Started with Class Guitar* Teaching Music, 10697446, 20060401, Vol. 13, Issue 5
- Evijärvi, P.** 1991. *Kitarasäestys peruskoulun seitsemännellä luokalla. Kahden opetusmetodin vertailu*. Sibelius Akatemia progradu.
- Gustafson, G.** 1996. *Class Guitar in Middle School*: By:, Music Educators Journal, 00274321, 19960701, Vol. 83, Issue 1
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P.** 2010. *Uuri ja kirjuta*. Tartu. Greif
- Kahro, I.** 2011. *Koolilapsed hakkavad edaspidi tundides kitarri mängima*. Eesti Päevaleht 1. september 2011
- Kahro-Reinman, J.** 2012. *Koolikitarri projekt on aastane* Kitarr 11. mai 2012
- Käo, K.** 2013. *Kitarriõpe klassiruumis: Uue õppekava rakendamise hetkeseis*. Kitarr 05.06.2013
- Jansson, J.** 1990. *Gitarren som skolinstrument en alternatiiv metodik för undervisning i ärskurs 7 Avhandling för musikkandidatexamen* Sibelius Akademin
- Liimets, A., Raudava, R.** 2006. *Õpilaste arusaamad muusikast kui õppeainest*, Haridus 1-2
- Mikli, A.** 2011 *Olukord on suurepärane, kuid mitte lootusetu*. Sirp 02.09.2011
- Mõistlik, M.** 2008. *Teraapiline muusikatund üldhariduskooli 6. klassis*. Haridus nr.5-6
- Mäe, M.** 2011. *Grupiõppe metoodilised alused ja nende rakendamise võimalused flöödi algõpetuses*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. Bakalaureuse töö
- Perlmutter, A.** 2011. *Why guitar is increasingly finding a place in the music classroom* Teaching Music, 10697446, 20111001, vol.19, isuse 2

- Peräsalo, U.** 2000. *Kitara kuulo soikkimena*. Hyvaskylan Yliopisto progradu
- Pullerits, M.** 2004. *Muusikaline draama algõpetuses - kontseptsioon ja rakendusvõimalusi lähtuvalt C. Orffi süsteemist*. Tallinna Pedagoogikaülikool
- Päts, R.** 2010. *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Tallinn: Koolibri
- Rostovtseva, M.** 2013. *Üldhariduskooli muusikaõpetajate arusaamad õppimist toetavast keskkonnast ja selle kujundamise võimalustest*. EMTA magistritöö
- Saarsoo, G.-A.** 2005. <http://www.e-oee.ee/download/eunirepository/file/3992/kaeline>tegevus.pdf (vaadatud 20.aprill 2014)
- Selke, T.** 2007. *Suundumusi Eesti üldhariduskooli muusikakasvatuses 20. sajandi 2. poolel ja 21. sajandi alguses*. Tallinna Ülikool
- Solvak, K.** 2013. *Kohila Pilliõpe muusikatunnis: jaanipäevaks on nii mõnelgi õpilasel uued lood selged* Kohila vallaleht 09. juuni 2013
- Timmusk, E- L.** 2011. *Muusikaõpetusest Eestis 21. sajandil*. EMTA magistritöö
- Urbel, L.** 2011. *Pillimängust muusikatunnis*. Õppekava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011001>) (vaadatud 22. veebruar 2014)
- Urbel, L., Raudsepp, I.** 2011. *Muusika sissejuhatus*. Õppekava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011001>) (vaadatud 22.veebruar 2014)
- Vilgaste, M.** 2008. *Rütmimuusika ansamblipillide kasutamisest üldhariduskooli muusikatundides*, EMTA magistritöö
- Wade-Matthews, M., Thompson, W.** 2006. *Muusika entsüklopeedia*. Sinisukk (<https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011001>) (vaadatud 10. märts 2014)
- Põhikooli ja gümnaasiumiseadus 2010, RT 1 2010, 41,240
<http://www.riigiteataja.ee/akt/13337919> (vaadatud 12. märts 2014)
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava 2002. RT 1,20,116
http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id_174787 (vaadatud 20. märts 2014)
<http://basles-rotterdam.nl/2014/03/basgitaarles-contrabasles/> (vaadatud 9. mai 2014)

<http://guitarchords4all.blogspot.com/2011/06/guitar-minor-chord-charts-free-downlaod.html>

LISA 1. ANKEETKÜSITLUS

Olen muusikaõpetajana töötanud *

- kuni 5 aastat
- 5-10 aastat
- 10-15 aastat
- 15-20 aastat
- 20 ja enam aastat

Minu kool asub *

- Harjumaal
- Tartumaal
- Pärnumaal

Olen omandanud muusikaõpetaja eriala *

- EMTA
- TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia
- Mujal (täpsusta)

Erialaste õpingute käigus olen saanud ettevalmistuse kitarriõpetuse alal *

- Jah
- Ei

Olen õppinud kitarri täiendõppe kaudu. *

- Jah
- Ei

Kui jah, siis palun nimeta koolitus

Soovin täiendavat õpet

- Kitarrimängu alal
- Kitarri õpetamise metoodika alal (tabulatuur, noodiõpetus)
- Rühmaõppe rakendamise alal
- Muul alal (täpsusta)

Minu koolis on olemas vajalik pillipark kitarriõpetuse rakendamiseks *

- Jah
- Ei

Otsin kitarriõpetuse läbiviimiseks alternatiivseid võimalusi pillide vähesuse või puudumise tõttu

- Ei
- Õpilased võtavad kaasa isiklikke pille
- Kasutan enda isiklikke pille
- Laenan muusikakoolist
- Muud võimalused (täpsusta)

Pillipargi korrasolekuga (näit. keeltevahetus jm) tegeleb

- Muusikaõpetaja
- Keegi teine (nimeta)

Kitarriõpetust põhikooli 3. astmes võiks läbi viia *

- Kitarriõpetaja
- Professionaalne muusik
- Muusikaõpetaja
- Keegi teine (täpsusta)

Õppematerjalidest kasutan kitarriõpetuse rakendamiseks

- Muusikaõpetuse õpikut
- Kristo Kão kitarriõpikut
- Audio-visuaalset materjali (DVD, CD)
- Materjale internetis
- Muud vahendid (täpsusta)

Kitarriõpetuse sisseviimine põhikooli 3. astme muusikaõpetuse õppekavasse on minu arvates hea ja vajalik võimalus rikastada muusikaõpetuse tundi. *

- Täiesti nõus
- Nõus
- Ei oska öelda
- Ei ole nõus
- Ei ole üldse nõus

Kommenteeri oma valitud vastust.

SUMMARY - APPLICATION OF GUITAR LEARNING IN THE UPPER CLASSES OF A BASIC SCHOOL ACCORDING TO THE NEW NATIONAL CURRICULUM

The purpose of this research was to identify the supporting and repressive factors for a tutor teaching the guitar in a music lesson for the third level of the primary school. According to the research questions the results have been examined as four sub-themes, which cover the data of the chosen primary school music teachers, the situation of the in-service training, the conditions of the material study environment and the teachers' attitude towards the requirements for the guitar lessons in the renewed curriculum.

I have based my theoretical part of the research on the literary sources of the boosters and the researchers of the Estonian school music - Riho Päts, Heino Kaljuste, A. Liiamets, M. Pullerits, T. Selke etc. According to Tiina Selke, the chairwoman of the music department in Tallinn University, the feedback and everyday problems are best expressed by the educational journalism (Selke, T. 2007). This is why I use the articles about teaching music in the primary school and teaching instruments, published internationally in addition to the ones published in Estonia.

Basing on the theoretical materials, in the first chapter I will be giving an overview of the course and progress of music teaching in the Estonian national curriculum, describing the part of teaching an instrument and the professional readiness of the teachers and the correspondence of the schools' material environment with the requirement for bringing guitar teaching into the music teaching curriculum for the primary school. In the second chapter I will be describing the experiences of teachers from different countries, the advantages, goals and experiences of guitar teaching in the music lessons in the primary school. In the third chapter I will bring out the results and analysis on the empirical research.

The survey shows that only 21% of the teachers questioned have acquired the skills of guitar playing during specialised studies. Due to the fact that guitar teaching in the primary school is a new requirement, most of the teachers have to find opportunities for further training. 40% of the teachers who took part in this research have learned the guitar during further training. The results

of this research show that the greatest need is for organizing guitar teaching as a group study, this is the opinion of 35% of the teachers. In addition, a great amount (31%) of the music teachers would additionally like to learn the guitar, 25% of the teachers feel the need to learn the methodology of teaching the guitar. In addition to the teacher's professional readiness to implement the requirements given in the curriculum the material environment is also essential to accomplish them.

79% of the teachers surveyed find that their schools do not have the necessary instruments in order to teach the guitar in the music lessons. Means of instructions are also a part of the material environment. In time for the renewed curriculum to become effective there is a music textbook used in schools, which is implemented for guitar teaching only by 21% of the teachers. The study materials that were named to be the most used by the teachers is a guitar textbook by Kristo Kão, 23% of the surveyed implements study materials from the internet.

The teachers' attitude towards bringing in the requirement for guitar teaching in the primary school music lessons was mostly positive. 74% of the teachers surveyed agreed or totally agreed. In addition to the positive impact on enhancing music teaching and activating students, the teachers have brought out multiple factors including their own lack of skills when it comes to playing the guitar as well as the absence of the instruments and lack of time in relation to the one music lesson per week.

Great news is that the music teachers' interest and will to deal with guitar teaching in the music lessons is predominantly positive. In this teachers see different possibilities to promote students' interest in music, the joy of making music, affirming theory and the development of their personality. What exactly will the guitar teaching in the primary school bring with itself, only time will tell.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Kersti Lohu _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: _____ 19.05.1991 _____)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

KITARRIÕPPE RAKENDAMINE PÕHIKOOLI 3. ASTMES UUENDATUD RIIKLIKU
ÕPPEKAVA KOHASELT

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Robert Jürjendal _____,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **21.05.2014**